HID

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI ÉS IRODALMI IFJÚSÁGI FOLYÓIRAT

I. ÉVF.

1. SZ.

Subotica, 1934 május

„HID" a jugoszláviai magyar ifjúság folyóirata. Megjelenik minden hónapban egyszer. Szerkeszti a szerkesztőbizottság, amelynek tagjai: *Kis József, Lévai Endre, Tóth Bagi István (Szuboticáról), Dániel Gy. László (Becskerekről), Komáromi József (Beográdból), Pál Sándor (Szomborból) és Faragó Imre (Sztáribecsejről).*

Tartalom:

HÍDAT VERÜNK
MEDITATOR: Hitler 25 pontja
DONÁTH GYŐRGY: Induljanak el a vajdasági regős ifjak
BOGNÁR JÓZSEF: Ifjúság, élet, irodalom
DUNA ORBÁN: Falusi levél
BÁNFALVI JENŐ: Az ifjúság munkája a falu művelődésében
BÖRCSÖK ERZSÉBET: A mai nő elhelyezkedése
GYŐRY DEZSŐ: Híd (vers)
BORSÓDI FERENC: Lidércnyomás
TAKÁCS ZOLTÁN: Isten veled Masa
KOLOZSY TIBOR: Serdülő búzaföldek üzenete (vers)
TÓTH BAGI I.: A tehetségtermés egybegyűjtése

FIGYELŐ

Lévai Endre: SZABÓ DEZSŐ: Feltámadás Makucskán
KIS JÓZSEF: Hétről-hétre
L. E.: Danas
SZ. GY.: A technokrácia

Előfizetési árak:

Egy évre 30, félévre 16, negyedévre 9 dinár.
Egyes szám ára 3 dinár.

HIDAT VERÜNK

Hídat verünk a keserű ma és az ígéretes holnap között tátongó szakadék felett, hogy elérjük a boldogabb jövőt. Hídat verünk a régi és az új kultúra, az idősebb és az ifjú nemzedék életfelfogása közé, mert meggyőződésünk szerint az ifjúságnak nem az a feladata, hogy romboló csákánnyal rohanjon mindannak, amit a régiek építettek, hanem az, hogy a munkát ésszel és erővel a saját és az eljövendő nemzedék igényei szerint folytassa. Hídat kívánunk építeni a magyar és a délszláv n é p és kultúra közé, hogy a két nemzet műveltségi kapcsolatai még szorosabbakká váljanak, Hídat akarunk építeni a korok, életfelfogások, nemzetek — hídat ember és ember közé.

❋

A hídverés, amelynek pillérei nemzeteket fognak egybe, oszlopai pedig az ifjúság lelkének mélységeiben nyugszanak, kétségtelenül nehéz munka. Mert ma hiába fekszenek önfeláldozó egyedek a szeretet, a megértés szakadékára, amelyet egy világtévedés okozta megrázkódtatás nyitott meg az emberiség lábai előtt, egész generáció szükséges ahhoz, hogy azon átmentse többezeréves életünket, értékeinket. De nincs, aki a hídverést megkezdje, aki követ gyűjtsön, nincs, aki odaálljon első kőnek . . . ?

Van. — Ez az ifjúság.

Két évvel ezelőtt az Örtűz már ugartörő munkát végzett ezen a téren. Az ő munkája a Híd-ba megy át és a híd szélesebb alapon, nagyobb felkészültséggel folytatja azt. Így egyik legfőbb feladata az, amit az Örtűz is vallott, hogy kiépítse a baráti és kultúrkapcsolatokat a délszláv és a magyar ifjúság között. Eddig hiányzott az ifjúság tömegeivel az egymásrautaltság és a boldogabbnak kívánt jövő közös alakításának érzete. Nem vált általánossá az a felismerés, hogy magunknak kell gondoskodni a saját jövőnkről, magunknak kell megkeresni az útakat mindannyiunk számára. A nagy háború és a folyton változó idők nagyon sok útat betemettek, gazzal növesztettek be, — sőt sokan azt hirdetik, hogy minden régi útat használhatatlanná tettek az elvonult viharok.

Mi, a délszlávországi magyar ifjúság, — ezt valljuk be őszintén, nem tudjuk, hogy melyik út a használható és egyáltalán haladhatunk-e a régi kitaposott útakon. Az alapépítmény megvan, de azon újszerű házat kell építeni, hogy a mi számunkra lakható legyen.

Az ifjúság úttalansága és tétova ösvénykeresése megmutatkozik nemcsak a nagy, az egész társadalomra kiható kérdések megoldásánál, hanem a teljesen egyéni ügyek vitelénél is. Vajjon nem mindennapos kérdés-e a pályaválasztás? Hiába kutatunk, nincs egyetlen

pálya sem, amelyet ne borítana el küzdő, törtető embererdő az életbe induló ifjú előtt. Idősebbek és képzettebbek százezrei húzzák az igát a száraz kenyérért. Képzett munkások ezrei állnak dolog nélkül. Csak keserűséget érezhet az élet előtt álló fiatal. Háta mögött nem áll senki és semmi. Nincs szilárd alap, amelyen elhelyezkedhetne — és munkára sürget a kenyértelenség valósága.

Ha pedig egyszer már elindult, hányszor és hányszor megáll a nagy bizonytalanságban. Elcsügged. Úgy érzi, kár minden erőfeszítésért, talán jobb volna visszafordulni, valami merész kalandba vetni magát és lesz ami lesz... Ide-oda kapkod, hányódik, vetődik és ez az egész élete.

A nagy, egyetemes problémák terén még ennyi tájékozódása sincs a mai fiatalok többségének. Nincs kialakult világnézetünk és csak töprengünk azon, hogyan lehetne úgy dolgozni az irodalomban, művészetben, tudományban és gazdasági életben, hogy jobbá, könnyebbé tegyük az emberek életét. Eddig kevés volt az ifjúság öntudata, de a legutóbbi években már mind több és több a rendszeresen gondolkozó, tágabb látókörű ifjú. Túl lassan ébred az ifjúság arra az öntudatra, amelyre pl. a szlovenszkói és erdélyi magyar kisebbségi ifjúság jutott: a maga felülvizsgálására.

Mind súlyosabbá válnak a gazdasági viszonyok és a kenyértelenség egyre parancsolóbban sürget: gondolkozz, térj öntudatra!

A világháború után nagyot változtak az idők. A magyar ifjúságnak kötelessége, hogy az új körülmények között elhelyezkedjék és reális felfogással készüljön az életre.

—

Lapot indítani mindig nehéz és kockázatos dolog volt. Mert amikor a megindulást akadályozó anyagi nehézségeket sikerül elhárítani, még mindig ott van a nehézség nagyobbik fele, az új lap iránti közöny eloszlatása. A Híd megindításánál is alaposan meg kellett birkózni az anyagi nehézségekkel. Az irodalmi és művészi mozgalmakkal szembeni hagyományos bácskai közöny is felütötte a fejét, azonban igaz örömmel tapasztaltuk, hogy a haladószellemű ifjúság megérti, miről van szó; tudja, hogy szüksége van egy fórumra, hol elmondhatja gondolalait, ahol megbeszélheti helyzetét, ügyeit és ahol áttekintheti a világ őt érdeklő dolgainak alakulását. A lap eszméje mindenütt lelkes fogadtatásra talált.

Frázisok mindig és mindenütt bőven teremnek és kitenyésztik a visszahatást is, a kétkedő szkepticizmust, amely már annyira általános, hogy sokszor a még induló jószándékú mozgalmat is rosszindulatú előzetes kritikával igyekszik elgáncsolni. Nem szeretjük a nagyhangú frázisokat. Nem mondjuk, hogy azután, ha a Híd megindul és eléggé elterjed, akkor minden délszlávországi magyar fiatalnak jobb lesz a dolga. De azt tiszta lelkiismerettel és mély meggyőződéssel hirdetjük, hogy a Hídnak jövője van, missziót teljesít, mert legalább is egy kis embercsoportnak útat kíván mutatni a jobb és igazabb emberi élet felé.

—

Számos ízben felvetődött az a kérdés, milyen lesz a lap iránya? Milyen írások láthatnak benne napvilágot? Erre csak az lehet a felelet: a Híd küzdeni kíván minden becsületes, igaz és emberi szándékért. Megjelenhet benne minden olyan nyomdafestékképes írás, amely át van hatva az alkotás vágyától. Azt a felfogást valljuk, amit Szenteleky Kornél: Nem szabad korlátokat emelni az ifjúság szellemi értékeinek kifejlődésénél, főképp nem szabad ráerőszakolni bármi irányzatot sem az ifjúságra, de az sem engedhető meg, hogy az erők, az eszmei értékek szabadversenye ellenségeskedéssel teli káosszá fajuljon. Bármennyire ellene fordultak is manapság a Testvériség, Egyenlőség és Szabadság alapvető principiumainak, mégis lelkes hittel kitartunk mellettük. Ugyanúgy bármennyire támadják is manapság a szabadelvűséget, mégis csak a nemes liberálizmus elveivel indulhatunk el, mert azt tartjuk, hogy nem szabad az erők és értékek természetes kifejlődését meggátolni. Nem a minden szellőfuvalatra hajlékony és nem az önmarcangoló, határozatlan liberálizmus elveivel akarunk haladni, hanem az alkotó munkára előkészítő határozott célú szabadelvűséggel. Mindenki megmondhatja a magáét, de a szavak ne gáncsolják az őszinte célú építő tetteket. Nemcsak irodalmi lap akar lenni a Híd, — sőt az irodalom csupán másodrendű helyet kap benne. Foglalkozni akar a lap az ifjúság minden problémájával, a modern művészet minden ágával és így természetesen elsőrendű fontosságot nyernek az értekezések, a kritikai írások, tanulmányok és hasonló cikkek.

—

A délszlávországi magyar fiatalságnak dolgoznia kell és reális alapokra helyezni terveit. Meg kell becsülnie a földet, amely táplálja őt és az államot, amelyben él. Hogy a lap munkája alapos és teljes legyen, az ifjúságnak azt ki kell terjesztenie a falu felé is. Elsőrendű figyelemmel kell foglalkoznia a faluval, a falusi élettel, hogy a magyar életnek mindenkori őserejű forrásával tisztában lévén, azt értékelni és felhasználni tudja.

*

Hídat verünk, amely a megértés, megismerés és haladó tudás partjaira visz. A Ma céltalan zürzavarában felharsan a munka ütemes, egészséges hangja. Feszül az izom, lendül a kar: készül a híd! Felhívunk a közreműködésre mindenkit, aki a munkát szereti és szívén viseli a fiatalok sorsát.

Meditator:

Hitler 25 pontja

A gazdasági válság és a munkanélküliség nyomasztó súllyal nehezedett Németországra, amikor Brüning kancellárnak váratlanul, a lausannei jóvátételi konferencia előtt le kellett mondania. Ami ezután következett, az csak előjátéka volt Hitler uralomrajutásának. Minden választás csak erősitette a horogkeresztesek sorait. A németek a válság ellenére is hihetetlen energiával vetették magukat a politikai küzdelembe. Szinte megcáfolták a primum edere elvét. Munkájuk kevés, vagy egyáltalán nem volt s valószinű, hogy a munkanélküli segélyekből csak nehezen élhettek meg, de azért annál nagyobb hévvel politizáltak. Sokan azt mondják, hogy azért volt ez, mert munkájuk nem lévén, nagyon is ráértek. Mégis mindannak ellenére, hogy a németek hozzá lehettek szokva a meglepő politikai eseményekhez, hatalmas szenzációt keltett az, hogy Hitler megkapta a mandátumot a választási kormány megalakítására. Rejtélyes dolog, hogy miért nem kapta meg a mandátumot Schleicher tábornok. Miért kapta meg éppen Hitler, holott akkor még nem volt meg az abszolut többsége, mindannak ellenére, hogy a legerősebb párt vezetője volt. Ezekre a kérdésekre egyhamar nem is fogunk kapni választ. De ez nem is olyan nagyon fontos. A politikában mindig a befejezett tényekkel kell számolni. Hitler ellenfelei és gúnyolói bizonyára nehezen tudták elhinni, hogy az egykori mázoló került Bismarck helyére. Tévedtek, amikor azt hitték, hugy Hitlerből sohasem lesz kancellár. De abban is tévedtek, amikor azt hitték és állitották, hogy Hitler uralomrajutásával Németországban teljes lesz a zűrzavar. Azt hitték, hogy a káosz el fogja ugyan nyelni a weimari demokráciát, azonban a Harmadik Birodalom tervét is, hogy minden beleolvadjon a kommunizmus vörös folyamába. A politikai jósok csalódtak s egyúttal megerősítették azt a régi tételt, hogy a politikai küzdelemben is az nyer, aki merészen kettévágja a gordiusi csomót. A weimari alkotmány teljes szólás és sajtószabadságot biztositott mindenkinek Németország egész területén. A hitleristák ezt a jogot alaposan ki is használták a maguk javára s amikor a kezükbe vették a teljes állami hatalmat, első dolguk az volt, hogy ellenfeleiktől ezt a jogot elvették, Mire a weimari demokraták észbekaptak, min den későn volt. Ekkor derült ki, hogy Hitler és vezérkara sokkal energikusabb, sokkal ügyesebb, mint az ellenfelek hitték. Ugyanúgy mint annakidején Olaszországban Mussolini, úgy Németországban Hitler a baloldali pártokat a saját eszközeikkel és saját politikai módszerükkel tette tönkre. Kiderült, hogy a szociáldemokráciában nem volt már semmi átütő erő. A kommunistákra ugyanez áll. Bebizonyosodott, hogy a fegyelem nem elég ahhoz, hogy a politikai

harcban valamely csoport győztes legyen. A fegyelem mellett a harc módszereinek a modernizálása is szükséges. A weimari demokráciának épp ez a tragikuma, hogy nem vehette át a hitleristák erőszakos harcmodorát s ezért kezdettől fogva arra volt itélve, hogy vesztes legyen. Azonban a propaganda-harcban is erősebbeknek bizonyultak a nemzeti szociálisták, mint bármely más csoport. Mind olyan jelszavakat sajátítottak ki, amik alkalmasak lehettek arra, hogy hangulatot keltsenek mellettük. Sajtószolgálatuk elsőrendű volt. Mintaszerűen, volt tisztek vezetése alatt képezték ki rohamosztagaikat, amelyek ugyancsak beleszóltak a politikai harcba s a vezérek bármely parancsát rögtön keresztül is vitték s amikor a rendőrség már nem volt semleges, akkor nem volt előttük többé akadály. Sokan egyenesen a rohamosztagoknak tulajdonitják Hitler győzelmét, de bizonyos, hogy a propaganda többet tett. Az elért eredményeket a rohamosztagosok nagyon energikusan őrizték meg. Általában azt mondják, hogy Hitler és propagandája a legnagyobb mértékben demagóg volt s később nem tartotta be azt, amit igért. Ez lehetséges, de nem szabad azt elfelejteni, hogy mindig más annak a helyzete, aki ellenzékben van, mint aki a kormányra kerül. A programnak egyes pontjai olyanok, hogy valóban inkább a propagandát szolgálják, s most nem igen lehet őket keresztülvinni, esetleges megvalósitásuk veszélyes bonyodalmakat idézne elő.

Mint már említettem, a politikában a befejezett tények alapján kell a helyzetet megítélni, Németországban Hitler teljes győzelmet aratott. Hogy most mennyire vannak a kifelé nyugodt s egységesnek német néptengerben titkos áramlatok, azt nagyon nehéz eldönteni s nem tartozik ennek az ismertetésnek a keretébe. Mi nem akarunk kritizálni, értékmegállapításokat tenni. Egyszerűen csak ismertetni akarunk.

I.

Nehéz lenne ma megállapitani, hogy amikor Hitler a Nationalsozialistische Deutsche Arbeiter Partei-t, a nemzeti szociálista munkáspártot megalakitotta, gondolt-e arra, hogy valaha is ekkora hatalom lesz a kezében. Ezt azonban fel kell tételezni. Mert bármit mondjanak is, Hitlerről és pártjáról, egyet nem lehet elvitatni. A fanatikus, hites kitartást. Jóformán azt lehetne mondani, hogy ennek köszönhetik minden egyéb sikerüket. Mikor programjukat kiadták, valószinűleg szilárdan meg voltak győződve arról, hogy csak úgy lehet tenni, ahogyan azt papiron elhatározták. Mennyire lett mindebből élet, az az egyes pontoknál fog kiderülni.

II.

Az előttem fekvő és az 1930-ban kiadott program cime: Wesen, Grundsätze und Ziele der N. S. D. A. P. Das Programm der Bewegung erweitert durch das Agrarprogramm. A hivatalos programhoz bevezetőt és magyarázatokat Alfréd Rosenberg irt. Ez a név eléggé ismert az ujságokból. Rosenberg, mint a nemzeti szociá-

lista párt külügyi szakértője szerepel s Hitler egyik legbizalmasabb embere.

A program cime magyarul: „A nemzeti szociálista német munkáspárt lényege, alapelvei és céljai. A mozgalom programja kibővítve az agrárprogrammal."

Lássuk most a pontokat egyenként.

1. Követeljük valamennyi német egyesülését egy Nagynémetországban, az önrendelkezési jog alapján.

Kétségtelenül minden nép arra törekszik, hogy összefüggő területen egyetlen politikai uralom alatt egyesüljön. A történelem ezt mutatja. Ideig-óráig lehetnek más célok is, azonban végeredményben csak erre törekszik minden nemzet. Ez a kivánság, illetve minden népnek ez a kivánsága méltányos is addig, amig nem sérti vele más népek jogait vagy érdekeit. Ennél a pontnál Hitler elsősorban kétségtelenül Ausztriára gondolt. Senki sem vonja kétségbe azt, hogy az osztrákok nem tartoznak a német néptörzshöz. Az Anschluss (csatlakozás) problémája mégis egészen elsőrendű kérdéssé nötte ki magát. Ennek súlyos politikai okai vannak. A közelmultban lezajlott forradalmi események azt mutatják, hogy a nemzeti szociálizmus bevezetése Ausztriában nem ment volna olyan könnyen, mint ahogyan ez Németországban történt. Ma pedig egyenest elképzelhetetlen, hogy Ausztria jelenlegi urai ölbetett kezekkel néznék a nemzeti szociálista mozgalmat, amennyiben az újra megkisérelné, hogy törvényellenesen a felszinre kerüljön. A forradalmi események s mindaz, ami utána következett, egyébként azt is bizonyitották, hogy sem a nemzeti szociálisták, sem a marxisták közel se olyan erősek, mint ahogy azt hirdették. De még valamit mutattak meg az osztrák forradalmi események. Azt, hogy a *felfogás* nagyon sokat nyom a latban. Sőt adott esetben erősebb lehet még a faji öntudatnál is. Mert szinte lehetetlen, hogy Dollfuss uralma kizárólag a katonaság és a Heimwehr szuronyain nyugszik. Nagy osztrák tömegek világnézete kell, hogy támogassa Dollfusst és ez a világnézet az, amely ugyanezen tömegeket a nemzeti szociálista Németországtól elválasztja. Bizonyitja azt, hogy a népi, faji öntudatnál a világnézet erősebb lehet. Ausztriának, mint országnak nagy multja van, de osztrák nemzetről nem beszéltünk. Az események azt igazolják, hogyha nem is osztrák nemzetiség, de kétségtelen, hogy osztrák öntudat alakult ki. Ez az öntudat százados tradición alapul s az adott esetben legalább is olyan erősnek bizonyult, mint a népi, faji kapcsolat.

Az „Anschluss" problémájába természetesen nemcsak az osztrák világnézet játszik bele. Amit eddig elmondottunk, az csak ízelítő a kérdések tömegéből, amelyek itt felvetődnek. Az „Anschluss" ma Európa legbonyolultabb kérdése, ahol a nagyhatalmak befolyása (főleg Olaszországé) nem kis szerepet játszik. Dollfuss győzelme egyenlőre megakadályozta az egyesülést... azonban kevéssé hihető, hogy előbb-utóbb meg ne valósulna. Ebben az esetben a Harmadik birodalom megtette az első, elég nagy lépést a német

„Drang nach Osten" megvalósítása felé. Itt azután a németség egyesülése, amely eddig inkább Ausztria és Németország belügye volt, már egész Középeurópát kezdi érdekelni. A németek keleti terjeszkedésénél a program első pontja annyira sem méltányos, mintha kizárólag a német-osztrák egyesülésre vonatkozna. Kétségtelen, hogy a közép és keleteurópai német hegemónia, amely ebben az esetben esetleg megvalósulna keresztézné nem egy ország érdekeit és súlyos bonyodalmakat idézhetne elő. Azért nagyon valószinű, hogy ezt a pontot a mai hivatalos Németország egyenlőre békén hagyja. Hitler a lengyel-német paktummal azt bizonyitotta, hogy tud alkalmazkodni. Viszont az is lehet, hogy a német expanziv politika a baltikumból a Dunamedencére helyeződött át. Azonban ha ez a pont megmarad német-osztrák kérdésnek, akkor nem kell többet foglalkozni vele, mert mindez inkább általános politikai kérdés és inkább európai probléma, amely behatóbb tárgyalást igényel, mintsem hogy felületesen említsük más tárggyal kapcsolatban.

2. Követeljük a német nép egyenjogositását más népekkel szemben.

A mai Németország vezetői nagyon jól tudják, hogy ennek a programpontnak a megvalósítása nagy és veszélyes bonyodalmakat idézne elő. Ezért ezt a pontot inkább propagandajellegűnek kell tekinteni. Hiszen a nemzeti szociálisták, mielőtt uralomra kerültek, leginkább a danzigi kérdést feszegették s most nem kisebb dolog történik, mint a már említett lengyel-német paktum, amely nem igen engedi meg ennek a kérdésnek a napirendre tűzését.

Az egyenjogosítás a fegyverkezés kérdésére korlátozódott. Milyen véget fognak érni a tanácskozások, amelyek ebben a kérdésben szinte vége-szakadatlanul már ugyancsak jóideje folynak, lehetetlen megmondani.

A békeszerződéseknek a jóvátételi fizetésekre vonatkozó része volt az, amelyet a nemzeti szociálista propaganda leginkább támadott. Tény az, hogy a jóvátételi fizetéseket Németország beszüntette. Ennek a véglegezése valóban a nemzeti szociálista uralom idejére esett. Viszont nem szabad azt sem elfelejteni, hogy Brüning volt az, aki óvatos, talán kissé lassú és habozó politikájával elkészítette erre a talajt. Az eredmény ebben a kérdésben letagadhatatlan. S az eredmény nem azt igazolja, aki azt elérte, vagy előkészítette, hanem azt, aki az eredményeket a saját, esetleg mások javára ki tudja használni.

(Folytatása következik).

Induljanak el a vajdasági regős ifjak

Napról napra mélyebb szakadék választja el az intelligenciát a népről.

Miért?

A mai iskola nem egyéb a mult századvég hegeli, valamint a Darwin után felburjánzott neoevolucionista világszemlélet szörnyű keverékének. A nép nem tudja lelkébe mélyíteni ezt a szellemi táplálékot, amelyet a közüle kivált intellektuelek befogadtak.

Az intelligencia úgy él, mint valami gyarmaton. Ahelyett, hogy megértené és felszívná a nép kultúráját és érzelmi világát, mint idegen áll vele szemben, s még jó, ha elkülönödik tőle, mert így legalább nem öli meg.

Meg kell mentenünk a paraszt lelkéből mindazt továbbra is, ami gazdagodást jelent faji erőnknek és faji kultúránknak. A paraszti léleknek van egy sajátos, külön formája, amit semmi körülmények között nem szabad megtagadni. A paraszti lélek értékét legjobban a földhöz való ragaszkodás jelenti. Ez a ragaszkodás nem üzlet, nem ipar a föld nemcsak jövedelmi forrás és nemcsak anyagi és társadalmi életlehetőségeit jelenti számára, hanem valami megfoghatatlan belső misztikus kapcsolat, amilyen az anya és gyermeke között van. A földnek a csodálatos erejét, szinte isteni hivatását érzi a magyar paraszt, mert ösztönösen érzi, hogy minden ereje, értéke a földtől van. A másik igen fontos értéke a paraszti életnek a család. Parasztnak a család hosszú évszázados beidegzettségének és történelmi irracionális erőinek szintézise. A család oly elengedhetetlen morális és társadalmi forma, mint a föld.

A vajdasági magyar ifjúság egyrésze ma már nyitott szemmel jár. Nagyon jól látta, hogy falu népe napról-napra csak a legnagyobb erőfeszítésekkel tudja magát fenntartani. A falu bajaival foglalkozni igen nehéz feladat. Egyrészt azért, mert a falu legnagyobb baja talán az, hogy a bajok okainak s okozatainak olyan mérhetetlen szövevénye borít be mindent, hogy legfeljebb részletkérdéseket tárgyalhatnánk; ki-ki azt, amiben járatos.

A bajokkal foglalkozók két táborra oszlanak annak megítélésében, hogy mik a magyar falu legsúlyosabb bajai kultúrálisak-e, a vagy gazdaságiak? Egyik tábor azt vallja, hogy a kultúra színvonalának emelése automatikusan magával vonná a gazdasági bajok megoldását is. A másik viszont arra esküszik, hogy előbb a gazdasági kérdéseket kell kielégítően megoldani, hogy a kultúrálisak is eltűnjenek. Az utóbbi álláspont talán a helyesebb, mégpedig azért, mert a falu kultúrálatlansága csak látszólagos. Kultúrálatlan a magyar falu azoknak a szemében, akik benn a városban nem győznek duzzadozni a „nyugati kultúra" dícséretében s mert aszfaltot éreznek a talpuk alatt, mert lapot látnak a kávéházi asztalukon a reggelijük

mellett, már hajlandók mindezt a kultúrával összetéveszteni. Viszont a faluban esetleg térdig ér a sár, téli estéken fejszét lehet akasztani a sötétségre, a kaszinó könyvtárában az irodalmat Beniczkyné képviseli s mindezért a faluban kultúra már nincsen is. Megfeledkeznek arról, hogy a kultúra az a dal, amelyet a szekér oldalán dalol a béres, az a tánc, amelyet a játszótéren járnak a legények, lányok, az a bot, amelyet a juhász az erdőszélen kifarag s az a sokezer közmondás, amelyben a világ legmélyebb filozófiája, legbámulatosabb lelkiismerete s legszilárdabb életrevalósága megnyilvánul.

A történelem bizonyság rá, hogy minden nemzeti megújhódás a tiszán magyar népkultúra készleteiből kapta a maga erejét. Népköltészet, zene, népművészet, maga az egész magyar paraszti élet ma is éppen úgy kínálja minden erejét, ősi szívósságától rugalmas ösztöneit, szűztiszta életlátását. A véletleneket és a felbukkanó „homo novusok" érkezését leszámítva, semmi szervezett, kiépített vezetéke sincs annak, hogy a magyar kisebbség a parasztsággal érintkezhessen. Nincs gazdagodás a két legjelentékenyebb társadalmi osztály értékcseréjéből.

A szükséges érintkezés első lépéseit jelenthetné az erdélyi régi kollégiumok és gimnáziumok vándordiák-szokásainak felújítása. Kéthárom diákból összeállított csoportok nyaranként gyalogszerrel bejárhatnák a magyar vidékeket. Útközben gyűjthetnénk népdalokat, népművészeti motívumokat, helyi mondákat, meséket, leírhatnánk a népszokásokat stb. és a parasztsággal való közvetlen és elfogulatlan érintkezésben maguk is erősödnének, magyarságuk gyökeret kapna, megtermékenyülne.

Minden egyetemre felkerülő férfi, vagy nő legalább két nyarat töltsön a nép között, mint mezei munkás, vagy gyári munkás, mint népdalgyűjtő, stb. Így a népi gondolkodás és az érzéselemeket évről-évre jobban felszívná az intelligencia s tisztában lenne azzal, mi kell a falunak. Nem a falut kell a mi úri asztalunkhoz leültetnünk, hanem nekünk kell leülnünk a falusi ember asztalához. Ilyenkor el kell felejtenünk a nyugati kultúrát is.

Gyakran hallottuk, hogy nyomorgó diákok a nyári szünidőben pincéreskedéssel, kávéházi, éttermi muzsikálással keresték meg a télirevalót, de nem igen jár híre annak, hogy a sokkal egeszségesebb, erkölcsösebb és sokkal kevesebb megaláztatást jelentő mezei munkára mentek volna.

Pedig az ilyen és ehhez hasonló módok sűrű és szoros érintkezésében kialakulhatna az a közös szellem, amely minden fejlődésnek küszöbe lehetne.

Hogy a falujáró diák gondolata nálunk hogyan öltheteně alakot, a következő számban adok gyakorlati feleletet.

Nekünk, fiataloknak kell megtenni az első kényelmetlen lépéseket a falu felé, tetté formálni azt a nekiszánakozást, amely Ady profféciáiból érett. *Donáth György*

Ifjúság, élet, irodalom

A különböző korok irodalmi felfogása mindig visszatükrözi az illető kor problémáit. Problémátlan koroknak üres az irodalma is. A polgári jólét és megelégedett nyugalom korszakában az irodalom legtöbbször stagnálni látszik. Az ilyen aranykorszakok felfogása szerint az irodalmak szerepe az, hogy megnyerjék az olvasó tetszését és szórakoztassanak. A magyar irodalomnak is volt már ilyen kora. A mult század nyolcvanas, kilencvenes éveiben derűs mosoly fátyolozta be a jámbor palócok, Gyurkovics fiúk, lányok, valamint más hasonló termékek irodalmát. Ennek a kornak a felfogása egy versnek elsősorban tetszetősnek kell lennie. Az arany derűbe vesző jólét nem vette észre, hogy az irodalomnak más hivatása is van, — hogy a vers több is lehet, mint csinos! A Petőfitől kezdeményezett, Aranytól klassikus magaslatokig fejlesztett, de követőik által sablonná sülyesztett népies-reális irányú irodalomra nevelt olvasók és kritikusok nem vehették észre, hogy egy versben nagy szellemi erők is lehetnek elrejtve, amelyek tömegeket tudnak megmozgatni.

Az idő azonban eljárt felettünk és vele haladt az élet is. A jólét egyhangúnak hitt problémátlanságát súlyos kérdések zavarták meg. Az általános „vidékies" világnézet helyébe új, idegenszerű európai világnézet lépett. Ennek megfelelően jelentkezett egy új, komplikáltabb, nyugtalanabb és európaibb, de egyúttal disszonánciákkal kevert irodalmi irány is. A XX. század olvasói és kritikusai ilyenformán azon vették észre magukat, hogy egy nagy irodalmi átalakulás korszakában élnek. Az átalakulási folyamat hősei az új idők dalait harsonázó fiatalok csoportja volt. Ez a csoport átlépte a régi irodalmi törvényeket, felszabadulást hozott mindaz alól, amit az új élettel jött felfogás és ízlés sablonszerűnek érzett. Új tárgykőre támadt a költészetnek, amelyet a tőle eddig elütő módon újszerű hangolásban tártak az olvasók és kritikusok elé.

Petőfi is kibővítette a költészet tárgykörét, de hogy utána újabb gátszakádás is lehetséges, ezt kevesen hitték. A konzervativ kritika tagadta ennek a lehetőségét és idegenkedve fogadta Ady és társai költészetét. Ez volt az *élet, ifjúság és irodalom összeütközése az irodalomtudománnyal.* Ennek az összeütközésnek be kellett következnie, mert csak a harc utalhatott a tanulmányozás útjára. A tudomány foglalkozni kezdett az új irodalom romantikus lázadásával és letérve a klassikus stilus-ideál kultuszáról, elismerte más eszmék és stilusok létjogosultságát is. A tudománynak kellett elismerni és megmagyarázni, hogy van másféle költészet is, mint az, amelyik az élet látott és hallott valóságait fejezi ki. Az új költészet a maga érzéseit látomásokban éli ki, víziókkal, irreális képek hangulatával nem érzékelteti, hanem sejtteti. Ez a sejtelmek új művészete. Ez az új köl-

tészet nem súllyal, méterrel mérhető reálitásokból rakja össze a maga épületét, hanem mint a legtöbb szellemi tudomány *az irracionális világ jegyében intuitiv módon igyekszik megérteni a jelenségeket.* A látható és kézzelfogható érzelmi élet felületén hiába keresnők Adyék világát. Ezek a versek művészi módon tárják elénk az ősztönember irracionális, káotikus érzelmeit, de ugyanakkor felragadnak a kozmikus végtelen felé. Ha egy geometriai képpel akarnók a réginek az új költészethez való viszonyát megvilágítani, arra kellene gondolnunk, hogy Petőfi gátszakítása után horizontális irányban bővült a költészet tárgyköre, Adyék pedig a vertikális magasságokat és mélységeket tettek költőivé.

Míg azonban mindezekig eljutottunk az ifjúság életes irodalma harcot vívott az irodalomtudománnyal. Anélkül, hogy felsorolnánk a harc minden mozzanatát meg kell említeni, hogy mindkét oldalon a jobb és baloldali kis sakálok egész serege igyekezett a maga, sokszor minden irodalomtól távoleső és inkább politikumra sülyedő eszméit népszerűsíteni. Közöttük dúlt leghevesebben a harc. Pedig az ú. n. kritikai értékelésből jó lett volna ilyen alantas gondolatokat kihagyni.

Volt azonban ennek a harcnak egy másik, sokkal nagyobb eredménye. Kétségtelen, hogy minden nagy stílusváltozás kedvezően befolyásolja a kritikát. A kritikának állást kell foglalnia az új stilussal szemben. Ez fejlődésre készteti, gazdagítja és alakítja az irodalomfelfogás, sőt magát az irodalomtudományt is. Az így gazdagodott irodalomtudomány újjáértékelte a mult század nagyjait: Petőfit, Aranyt, Vörösmartyt és Jókait. A XX. századra támaszkodó tudomány felismerte és szembeállította Petőfit a közvetlen előzményeivel. Felfedezte üldözöttségét, azaz azt az arcot, amely a XX. század Ady-irodalmából tekint felénk. Aranyban ma már nemcsak a népies költőt látjuk, hanem azt a másikat is, aki őse volt e mai moderneknek. Beteges, befelévérző fáradt embert, aki az Őszikéket írta és a balladákat. Hiszen nem lehet véletlen, hogy Arany legtöbb balladájában a magával meghasonlott emberi lelket rajzolja. Vörösmarty nemcsak hazafias költő, hanem a Vén cigány írója is. Benne van a romantikus végesség és végtelenség tragikuma. A magát irreális képekben kiélő lelki meghasonlás. Mindezt Gyulai és iskolája nem vehette észre, mintahogy Jókaiban sem látta meg a romantikus zsenit, aki tudatosan tért el a valóságtól, hogy egy ideális világot teremtsen. A példákat lehetne folytatni. Balassa Bálint, Csokonai, a kuruc kor költészete mind, mind átértékelődtek, amint a modern irodalomtadomány éles reflektorával világítottuk meg őket. Ezt a munkát az ósdinak szidott és maradinak csúfolt irodalomtörténészek végezték el. Az eredményre méltán lehetnek büszkék. Azóta az egész stílusforradalom lezárult és ma már, mint kívülállók, könnyebben mondhatunk ítéletet róla. Az új idők új dalait harsonázó fiatalok vezére bejutott a halhatatlanok közé. Az eredményesen végigkűzdött stílus- és irodalom-forradalom után a

többieket is elismerte a magyar irodalomtudomány. A csatabárdokat elásták, az irodalom és élet halad tovább az új útakon. Hogy az elismerés csak harcok után jutott a fiatalok osztályrészéül, az természetes. Az akadémiák, a hivatalos irodalmi társaságok természetüknél fogva konzervatívok. Ezt hibáztatni botor dolog. Az irodalomtudománynak nemcsak a mát kell látnia, hanem a jövőt és a multat egyaránt. Nem szentesíthet minden irodalmi divatot. Sokan törnek pálcát az irodalomtudomány felett emiatt. Tévedés ez, amelybe igen sok íróember beleesik. Horváth János 1910 ben, Alszeghy Zsolt 1921-ben, Császár Elemér, Riedl, Zolnai Béla mind jóval előbb elismerték már és szentesítették Adyék stílusforradalmát.

Az idő halad, az élet megújul és új problémákat hoz, amelyek az irodalomban jelentkeznek. Az ifjúság halad az élettel és az irodalom új csapásának az irodalomtudományban is új irány felel meg.

BOGNÁR JÓZSEF

FALUSI LEVÉL

A magány, a csönd termékenyít. Természeti törvény, hogy a gondolatoknak a tudatalatti televényben kell érniök. És ha az ember, aki városi élet ritmusába belehajszolt idegekkel falura megy pihenni, ha a lelke átvette a rusztikus csönd lágy, mélyebb ütemét, új muzsikák zsonganak fel és nagyon sok dolgot egész más szemmel lát. Talán tisztább szemmel.

E sorok írója két dunamenti községet vall szülőfalujának. Doroszlovót és Bogojevót. Az egyikben nagyszülei éltek és rokonai éldegélnek, a másik pedig születési helye. Mind a két község lakossága túlnyomóan magyarajkú. Az egyikben sok a szláv elem, tutajos tótok kötöttek ki sokszor egy egész életre a nagy folyó bogojevói partján. A másikban még most is él a „német" kocsma és a elnevezés, bár a doroszlovói „németek" maguk sem tudnak Hitler nyelvén, gyermekeik a szomszéd Szrpszki Mileticsen, Karavukovón és Odzsacin tanulják meg a német szót. Van azonban francia vér is bennük. Elszász-Lotharingiai német telepesek hozták magukkal annakidején. Doroszlovó gazdagabb, ott harmonikusabb az élet, a germán elem összetartási érzéke jobban érvényesül Bogojevóban több a romantika. Több a verekedés, több a lopás, talán mert szegényebbek és többet szenvednek itt az emberek.

A népviselet hasonlít a Kalocsa-környékihez. A leányok — milyen üdearcúak — a szivárvány minden színét magukon hordják. És a szemükben is ezerfényű tűz ég. Az erkölcsök itt szigorúabbak. Tisztelik az anyaságot és a természet titkait. Az asszonyok és lányok hat-hét-nyolc szoknyát viselnek. Itt titok és tisztelendő a női-

ség. A férfiak testhez álló könnyű bársonyban járnak. Egyszerűen, a gazdagabbja csizmában.

Általában városi ember szemében irigylendő a nyugalmuk. A paraszt nem egy napra dolgozik és nem dinárért. Egy egész évig tart egy munka. Ha vesszük a szőllőtermelést, vagy a trágyázást, hát 15-20 évre kell előre számitani. És a természet alaposan próbára teszi ezeknek az embereknek a türelmét. A jégverés, a szárazság, az árviz és a fagy sokszor egész évre visszadobja a földmunkást, — kimondhatjuk bátran, az igazi falusi nem haragszik meg érte, sőt büszke rá — a parasztot. De azért bíznak az emberek, ismétlem, nyugodtak. Idegeiket nem tépte össze a géplármás város. Este, ha befordul a kapun a tengerivel megrakott szekér a fáradt szelid lovakkal, a kaputnyitó asszony szívét váratlanul megdobogtatja az öröm, meleg hangon hívja az urát vacsorához. Nem számolnak a tengeri árával. Örülnek a nagy kocsi piros, egészségés kukoricának.

Az igazi titkok könnyebben megoldódnak ebben a falusi erjedő élettől dús, termékeny csöndben. A paraszt közelebb áll az Istenhez. A templom, a vasárnapi misztérium vígasztalás, enyhülés számára. Különösen ahol jó, megértő plébános van. Ennek óriási fontossága van.

Itt nincsen dzsungel az emberi lélekben. Nincsenek visszafojtott energiák. Nincsenek tomboló, megőrült, kisiklott vágyak. Itt tizennyolcéves korában megnősül a gyerek, tizenhatéves korában férjhezmegy a lány, anélkül, hogy olyan városiasan, lélektani problémákkal viviszekcióval olyan nagy feneket kerítenének néki. Itt egyszerű a szerelem, mint a cseresznyefák virágzása, mint a tavaszi mezők megejtő susogása. A lányok szeme nyugodt kék, az ég kékjéhez hasonlóan sárga tavaszi reggelen. És énekel a bácskai misztrállal. A termése azután szintén dús, gazdag és makkegészséges. Itt tele vannak a faluk áldott, várandós, fiatal anyákkal, az elemi iskolák pedig ragyogószemű gyermekekkel.

Tudom, és láttam, hogy a faluban is nagyon sok baj van. A napszámosok nagy utakra mennek fekete kenyérrel és vékony szalonnával, hogy hetek mulva térjenek haza, amikor a csekély bérből az utiköltség megfizetése után alig marad más, mint a kenyérre, sóra, petróleumra és ecetre való. Cukrot nem igen fogyasztanak. Amerikába már nem mehetnek, de onnét jönnek.

A nyugalomban, a higgadtságban; az egészséges parasztban van az erő.

A falu a rezervoár. A kultura, a civilizáció a városokban virágzik. De talán itt a gyökere. A falu adja a tavaszi nedveket. Nagyon sok lángész bölcsője ringott falusi gerendás szobában, hol egyszerű asszony dúdolt feje felett szépenszárnyaló esti dalt.

Tegnap láttam egy bolondnak tartott parasztfiút. A második elemibe jár. Izeg-mozog, nem találja helyét. És zseni. Példákat, amelyekhez az én első fokú egyenletet lassan feledgető tudásom csak

ceruzával tudott megfejteni, ő kapásból oldotta meg. És repülőgépet szerkeszt a gumipuska szárából. Senki sem magyarázza neki

Ha mosolyognak is a falusi félszegségén önök városiak, higyjék meg, ők hozzák magukkal a fejlődéshez a legtöbb, sőt a legjobb élesztők egyikét.

DUNA ORBÁN

Az egyetemi ifjúság munkája a falu művelődésében

Ma az ifjúság a társadalom és gazdaság ijesztő, szinte forradalmi evoluciójában hatványozott szerepet kapott. A tegnapi élet meghatározott formái és szabályai a ma hatalmas és sokszor ugrásszerű iramában gyengéknek vagy legalább is hézagosaknak mutatkoznak. Úgy szellemi, mint az anyagi kultura új útakat tör magának s törvényei új világszemléleteknek adnak helyet, illetőleg a most korlátot nem tűrőn kirobbanó életfelfogások új törvényeket követelnek. Az új életmeglátásoknak az emberi élet boldogulásával, békéjével és haladásával való összhangba hozása az ifjúság feladata. A gazdasági élet nem mindenben követheti természetes fejlődését. A megszorult hitelműveletek, a fogyasztó és termelőképesség teljes aránytalansága, a vámhatárok kinai falai súlyos csapás a gazdasági érvényesülésre és haladásra. Az azelőtt lerombolhatatlannak hitt társadalmi válaszfalak csökkennek s új társadalmi osztályok keletkeznek (erre vall a franciáknál a Renaudel-féle neoszociálizmus). Az élet folyik tovább, megállítani nem lehet. A tegnap szemével nézve talán érthetetlen mai viszonyokat és elveket megérteni, irányítani, megértetni és alkalmazni a mai ifjúság nehéz, nagyon nehéz feladata. Feladata önmagával és az élettel szemben. S hogy ezt teljesíthesse a múltnál sokkal átfogóbb meglátásokkal, mindent értékelő képességgel kell bírnia. De hogy ezt az átfogóbb életszemléletét erőteljesen közös véleményben tárhassa, szükséges az ifjúság egységbe tömörülése. Az így kialakult egységes véleményben az ifjúság minden rétegének, minden világszemléletet képviselő tagjának gondolata benne kell, hogy legyen.

Ezért az egyetemi ifjúságnak összeköttetést és együttműködést kell keresnie a falu fiatalságával. Az egyetemi ifjúság az élet számtalan oldalából csak pár oldalt képvisel tapasztalataival és tudásával, míg ott sorakozik a föld őserejét kitermelő és az élet értékét és érthetését a földbevetett hittel s a természet nagy szeretetével gazdagító (vagy gazdagítható) földművesifjúság és a termelési eszközöket előállító iparosság. Szükséges közöttük a harmónia, hogy az élet valóságát és megnyilvánulásait tárgyilagosan, komolyan értékelhessék. Ez a harmónia pedig csak azáltal érhető el, ha a felsőiskolákat

végzett ifjú fitymálódás, tartózkodás nélkül lép be a falusi lakosság talán még szerény keretek közt működő egyesületeibe és derekasan részt vesz azok munkájában. Magasabb műveltségénél fogva könnyebben észrevenné az egyes osztályokat érintő bajokat, szociális nehézségeket és a falu lakosságának pontos felvilágosítása alapján gyorsabban ki lehetne küszöbölni életünkből a haladást korlátozó akadályokat.

A vezetőség feladata volna buzdítani és segíteni tagjait, hogy ne csak szakmájuk kérdésével, de speciálisan önmaguk szociális helyzetével, kulturigényeivel is foglalkozzanak. Arra kellene törekedni, hogy könyvtárát minél intenzívebben használják és ennél az egyetemi kiképzéssel rendelkező ifjú tudományos ismereteivel nagy segítségre lehet. Az egyesület ifjainak minden tevékenysége céltudatos munkává kell emelkednie, amelyet önmagaboldogulásának előbbrevitelére és a köz javára fordíthatnak. A tagok között ki kell fejlődnie a magasabb kultura szeretetének és az összetartozóság érzésének az egymásrautaltság teljes felismerésének. A felszínre került hagyományokat, népszokásokat és a néplélek különös sajátosságait ápolni és fejleszteni kell az egyesületekben.

Ilymódon nemcsak a falu földműves és iparos ifjúságának volna haszna ebből a munkálkodásból, hanem az egyetemi ifjúnak is, aki ezzel megismerkedne annak a falunak a népével, amelyben később ő is kenyerét fogja megkeresni és egzisztenciáját megalapítani, viszont a falu is megismerve őt nagyobb nyiltsággal fordulna hozzá, elősegítené boldogulását, kibontakozva elzárkózottságából és bizalmatlanságából. Mindkét részről pedig kifejlesztené a közösség, az egymásrautaltság és összetartozandóság érzését. Megkönnyítené az egyetemi ifjú elhelyezkedését és ha a falu ifjúsága közt tehetséges akadna, az az egyetemet végzett ifjak támogatásával könnyebben haladhatna.

Új egyesület alakítására nincs szükség, csak a meglevők bizonyos módosítására, ezért anyagi erőmegfeszítésre alig van szükség. Nem kell más, mint szilárd akarat, erős hit, törhetetlen türelem és a siker — a kultura terjesztése — nem maradhat el.

BÁNFALVI JENŐ

A mai nő elhelyezkedése

Sok egyéb gondunk, bajunk és a világ sok más problémája mellett, mint egy sötét, fojtogató felhő, kísért ez a kérdés. Hiába húnyjuk be a szemünket, hiába kergetjük, újra és újra előtérbe tolakszik és figyelmet követel

Nem egy-két nőről van szó, sem divatáramlatról, hanem millió leány és asszony sorsáról, akiket egyik helyzetben is, másikban is felmagasztaltak és meghurcoltak, csak helyet adni nem tudtak nekik. Problémáik mindannyiunké, gyerekünké is, aki hozzánk sír kenyérért, szülőinké, akiket nekünk kell eltartani; nemkülönben a férfiaké, mert mélyről indul ki ez a kérdés és hozzátartozik anyjuk, testvérük, asszonyuk sorsa is.

Elhelyezkedésük szerint három helyzetben találhatjuk meg a nőt. Mint „dolgozó nőt", aki munkájából tartja fenn magát, mint „házi nőt", akiről családja gondoskodik és mint „prostituáltat", aki testének árúbabocsátásából él. Nem újkeletű típus egyik sem, az egyes alakokat megtaláljuk minden korban, ha mindjárt a dolgozónőt „rabnőnek", vagy „guvernántnak" s a prostituáltat „heterának", vagy „metresznek" hívták is.

Míg a világ arcát a tiszta asszonyok és anyák nagy sokasága szépítette, míg mint erős szép pillérek, a régi világot tartották egybe és hirdették annak újból és újból való megújulását, addig ez a kérdés elsikkadt, de mióta a dolgozó nők és a prostituáltak száma annyira megnövekedett, azóta erről napirenden vannak a vitatkozások.

Támadják a dolgozó nőt, a hivatásáról megfeledkezettet, a családra alapított világ megrontóját, — másik részen támadják a házinőt, a bábút, aki a mai küzdelmes életben csak terhet tud jelentani és ostorozzák legfőképp a prostituáltat, akinek könnyű pénzszerzési módja arculcsapása minden szép-jó emberi törekvésnek s szemérmetlen hivalkodása megfertőzi a becstelen életre nem kényszeredetteket is.

El kell ismernünk, hogy nem mindenki maga választ sorsot magának és nem hinném, hogy lenne nő, ki ne becsülne többre egy gondtalan, kényelmes, mindmáig megbecsült családi életet a dolgozó nők függetlenségénél, vagy amazok kétes értékű sikereinél.

Nem volt-e kényelmesebb ősanyáinknak, akik, ha asszonyokká lettek, gyermeket szültek és neveltek, amivel teljesítették kötelességüket úgy maguk, mint a családdal és a társadalommal szemben. Életük szépen, zökkenő nélkül, legalább hivatásprobléma nélkül telt el. — Mit láthatunk ma? hogy ez a hivatás, asszonnyá, anyává lenni nem mindenki számára elérhető és ha eléri egy nő, nem jelenti mindig a probléma megoldását is. Láthatjuk, hogy ezen belül

is kísért a létfenntartás, vagy családfenntartás kötelessége, hogy a mai kor széttörte a családi élet kereteit és bevitte oda elsősorban a dolgozó nő alakját.

A probléma megérdemli, hogy bővebben foglalkozzunk vele és közelebbről megnézzük alakjait. Nézzük a dolgozó nőt!

Nagyon elszaporodott fajta. Cselédünk is az, testünk, lelkünk gondozója, máshol fellebvalónk, bajtársunk avagy ellenlábasunk. Megtaláljuk úgy a mosóteknő mellett, mint a bírói székben vagy a tejeskocsi bakján és talán nincs oly foglalkozás, amelyen ne kisérleteztek volna a dolgozó, a munkájukból megélni akaró nők.

Bántják a dolgozó nőt, felforgatóknak, az emberi önzés, az „egyedülvaló ember" feltámasztóinak hirdetik, sokan bűnösebbeknek tartják a prostituáltnál. Elfoglalják a helyeket a hivatalokban, az életben mindenütt. Versenytársak, sokszor gyűlölködő ellenfelek lesznek a nők, akiket szeretésre és szerettetésre, ennek az érzésnek istápolására és a családi élet összetartására teremtett az Isten.

A dolgozó nő felszabadul, önálló lesz. Előtérbe kerül benne az önző „én", magukat a családtól, erkölcstől, társadalom ítéletétől függetlenítő önző ember, a „mindent magam és mindent magamért" elv embere. Bár élhetnek női hivatásuknak, bár megőrizhetik régi lelkületüket, igazat kell adnunk, hogy az új helyzet deformáló hatással van és a függetlenség érzése magával hozza az átalakulást. Azét is, aki a család fennhatósága alatt marad és azét is, aki azonkívül, hogy dolgozónő, családanya és feleség.

A legszelídebb, a legnyárspolgáribb családból származó is megváltozik, ha dolgozónővé válik. Talán önállóbb lesz, talán emberibb, talán boldogabb is, de hogy az igazi női hivatás, a közösségért élő, a közösségért dolgozó, áldozatot hozni tudó, jó anya, jó feleség és a családi élet fentartója maradna, az kétséges.

A dolgozónők letörésére törekedni, egyelőre hiábavaló. Senkisem hívta, senkisem nevelte erre őket és egyszerre itt voltak, amint a kényszerűség és alkalomadódás kitermelte őket. Bűnül sem róhatják fel törtetésüket, avagy bűn az, hogy harcos lények, hogy élethez ragaszkodók, akik nem akarnak kidőlni a sorból, mert véletlenül nőnek születtek. Nem szívesen látottak a dolgozónők, nem is áldásosak, de mégis arra utaltak, hogy eltartásukról saját maguk gondoskodjanak, tűrni kell őket.

Nézzük „ellenlábasát" a „házinőt". Itt csúcsosódik ki a probléma kettőjük között. Dolgozónő vagy házinő legyen-e a nő? A harmadik fajta a prostituált elesik a problémánál, mintán nem bizonyítható be helyzetének kényszerűsége.

(Csak megemlítem a női elhelyezkedés harmadik lehetőségét, de szükségességét elismerni nem lehet). Avagy látunk e többgyermekes, elnyűtt családanyát a prostitultak között, ha előzőleg nem az volt s látunk-e nélkülöző, sorscsapásoktól sújtott nőt közöttük, akinek minden jogcíme megvolna hozzá? Nem. A vergődő, az összetört ember előbb nyúl a méregpohárhoz, mint ehez a kenyérhez. Nem

a kényszerűség hajtja prostitucióhoz a nőket, hanem a meglevő létezhetőség élnivágyása a könnyűszerrel való életre és nem a rossz sors, hanem a sorsuk jobbá tétele.

Megbató történeteket mesélnek a prostituáltakról, önfeláldozásukról, jószívűségükről, hogy családjukat, barátaikat, mindenkit megsegítenek. Mind szép és jó, de vajjon megtehetnék-e ugyanazt a jótéteményt, ha öregek, betegesek, csúfak és már munkára sem kellenek? Egészen bizonyos, hogy előbb találunk gondtalan élvvágyó, hívalkodnivágyó nőket a prostituáltak között, mint nyomorgó sorsüldözötteket. És ezerszeresen bebizonyítható, hogy nem nélkülözés, hanem elsősorban a hajlam, azután az erkölcsi érzék bomlottsága és végül, de nem utolsókép a rossz példa visz erre az életre, ezt bizonyítja az, bogy ha kiemelik, tisztességes keresethez juttatják a prostituáltat, újra visszaesik előbbi életébe.)

Nézzük tehát a „házinőt". Nem a régi házinőt, a minden idők eszményét, anya és feleség tipusát, aki a háremben is tiszteletet követelő, egyedülvaló fő-főasszony volt, aki a primitiv népeknél, (különösen keleten, hol a házimunkát is férfiak végzik) csak kézimunkáznak, gyermekeikkel foglalkoznak és asszonyuk a férjüknek. Nem ezekről van szó, hanem a mai házinőről (a miénkről), aki ha nem született véletlenül gondmentes luxusnőnek, a mellette kiáltozók ellenére is kissé időtmulta egyén.

De nem kiáltoznak mellettük, ó távolról sem, sőt azok sem, akik, a dolgozó nőt támadják. Csak megakad a szem a házi nőn, s valami zavart tűnődés mutatja, hogy valami nincs rendjén körülöttük. Mintha az a szem kérdezné: „mi lesz veletek? még sem tudtok segíteni magatokon?" Látszik, hogy valahogy nem ebbe a világba valók, gyengék, nem megélni valók, akikért össze kell fogni szülőnek, férjnek, testvérnek, rokonnak, hogy felszínen tudjanak maradni.

Eszményiek, szépek, míg gondoskodni tudnak róluk, de mihelyt nyűgöt jelent eltartásuk, csúffá, ellenszenvessé válnak. Igazi nők, helyénvalóak, anyák és feleségek, csak éppen az a baj, hogy napról-napra egyre kevesebb helyük lesz. Avagy akad-e férfi, ki a mai küzdő világban vállalni tudja őket, — a családfenntartás kötelességét? Nem, akkor már inkább a dolgozónő-társ, sőt a prostituált mellé áll. A házinő luxus és ezt a luxust ma egyre kevesebb ember engedheti meg.

Ez az igazság és ez a vélemény a mai nőtípusokról. Látjuk, hogy csak a vélemények halmozódnak, de kiút nincs. Józan eszű ember a káoszt növelő „dolgzó nőt" megoldásnak ismerheti el...

Boldog idő volt, amikor a szülők eltervezgettek a gyermekeikről és pályaválasztásukról. Nem mintha nem terveznének többé a szülők és nem álmodoznának a fiatalok, nem is mintha elérhetetlenek lennének ezek a vágyak, csak éppen nem reálisak...

Megtörténik, hogy az ügyvédkisasszony férjhezmegy, családanya lesz és a drága pénzen szerzett diploma levelesládájában porosodik, a beidegzett, életét, házasságát megrontó függetlenségi elvekkel együtt.

Másik esetben az ideális háziasszonynak nevelt, melegségre, családi életre vágyódó polgárlány hivatalnokká válik egész életére, magányosságra kényszerítve. Hiába ragaszkodunk a házi nőhöz, vagy a dolgozó nőhöz, ha az élet esetenként más és más elhelyezkedést kíván tőlük. Hiába eszményítjük az asszony, az anya hivatását, ha a sors kitaszítja az anyát kenyeret keresni és hiába áradozunk a másikról, ha éppen attól a garçon-nőtől gyermekeiért élő anyaságot és jó családi életet követel.

Érvelhetnek, lelkesíthetnek egyesek, szépek ezek az érvek mindkétrészről, csak éppen nem valósíthatók meg százszázalékig. És soha sem szabad élfelejtenünk, hogy nem mi formázzuk ki a világ arcát, hiába egypár saját lehetőségétől elkábult ifjú zászlóbontogatása, nem ők döntik el, hanem azok, akik nem választhatnak életforma és életforma között.

A nő helyzetének kialakulása messze van. Most nem is ez a fontos, hogy mihez tartsuk magunkat, hanem, hogy azon a poszton, ahova állí'ottak bénnünket, meg tudjuk állni a helyünket.

BÖRCSÖK ERZSÉBET

Győry Dezső:

HÍD

(Rimaszombat, Csehszlovákia)

A két szakadt part egyre távolabbul,
a régi roppant vaskapocs hiányzik,
de friss, sudár híd nő ki a szabadbul
s karol egyiktől át a másikig,

minthogyha Isten ráborulna búgón
a hulló partot bontó szakadékra,
fitestből a híd átsuhan a zúgón
s dúlt lelkeket fog össze egymarékra:

lánc láncba, szív a szívbe, váll a vállhoz,
ívelt, friss lelkünk csak megért s nem átkoz,
vagyunk új képben az ő akaratja:

partok viszálya mihozzánk alantas
s a híd alatt az élet diadalmas
folyamja zúg s a mi arcunk mutatja.

(Az „Új Aurórából", Pozsony, 1929.)

BORSÓDI FERENC:

LIDÉRCNYOMÁS

Egyedül ültem egy este a kávéházban. Kikergettem a fejemből a fárasztó jogi teóriákat, amelyekkel a nap folyamán bajlódtam. Elgondolkoztam. Néhány régi vers jutott az eszembe és sokszor felújuló elragadtatással, lelkes örömmel mondogattam magamban.

Jazz szólt.

Valaki hirtelen mellém ült. Fiatal ember volt. Ismerem. Mostanában valahogyan mindenfelé vele találkozom. Izgatott volt, láttam rajta. Megszólalt:

„Kint kóboroltam a téli estében. Beszéltem a barátoddal, aki melletted ült reggel az egyetemen. Fázott. Félt hazamenni, a szobája fűtetlen. Most, barátom, most keményednek az izmai, odakinn a téli estében, most fagynak kővé a szándékai, a tervei, jó komám, most lesznek jéghideggé az érzései. Épül, barátom, épül, épül a bosszú és a keserűség jövendője."

„Emlékszel-e, folytatta tovább, emlékszel-e odahazulról, duruzsoló kályha mellől mesélgetésekre a múltról, emlékezz csak vissza, hogy elmúlt meghatódások emléke sok év után is még mennyi merengést hozott apáink, anyáink lelkére. Ma mikor csillog a meghatódottság könnye a jövő népének a szemében? Ránk zuhog, fejünkre koppan, a jégeső, az örök fenyegetés: nem lesz miből élned! Álmunkból fölver, mulatságunkba követ, pihenésünkbe belezúg, megőrjít az örök egyhangú morajlás: „Nem lesz kenyered! Nem lesz kenyered!" Nincs menekvés, nincs oltalom, mindenütt búg, búg a jövendő éhségek szörnyű muzsikája. Hiába lármáznak a szakszofonok, hiába verik kegyetlenül a dobokat, hiába veted magad a legvadabb ritmusok mámorába: a jövendő réztrombitája túlharsog mindenen."

„Tudod-e mint kéne dalolniok? Újjongó, hatalmas karénekben dícsérni a Mát, a csókot és álmothozó, halk zenét zenélő, kacajjal teli, csodálatos Mát, amely az ifjúság ragyogó fantáziájában örökkévaló. Kiki a maga hangján dalolna. Egyik a mély elmélkedések, merengések basszusán, másik a könnyelmű, délibábkergető vidámság tenorján, de mindahány ugyanazt az örök himnuszt, a gondtalanság himnuszát a Mához."

„És mit dalolunk, mondd, dalolunk-e egyáltalán?"

„Mondd, mit csinálunk aggkorunkban, ha ugyan eljutunk odáig? Mi fölött fogunk merengeni, honnan veszünk színt az emlékezéseinkhez? A hétköznapok végtelenjére fogunk emlékezni, amelyek úgy lepték el a lelkünket, mint örök tél a havasokat: soha tavasz, soha virágfakadás. Az első szerelemre fogunk emlékezni? Igen, barátom, valami dühös szenvedélyre, nagy rohanásra, nincs időm, gyerünk!

Az első szerelem, hahaj! Jégkéreggel a szívünk fölött, mely akkor fagyott rá, azokon a téli éjszakákon, mikor fűtetlen volt a szobánk. Az első sikerre? Igen, az első sikerre, amely apáink életében bukásnak is beillett volna!"

Fölállt és elrohant. Nyomában valami ijedt álmélkodás maradt bennem.

A jazz egy fájó tangót dudolt. A mellettem lévő asztalnál egy fiú megfogta egy leány kezét.

Éreztem, hogy sírni *is* tudnék.

Az ablaknál még láttam, amint titokzatos barátom felgyűrt gallérral, zsebredugott kézzel eltűnt a téli éjszakában.

TAKÁCS ZOLTÁN:

Isten veled Masa

Az őszi lucsok átjárta a cipőjét, a szél szúrós esőport dobott az arcába, de János csak ment. Céltalanul, irány nélkül rótta az aszfaltot, de azért egyre ment; vagy talán inkább menekült: üldözték a tegnap virágos ábrándjai, üldözte a nagy életeket szülő munka, amelyet elkaptak tőle és üldözte szegény 24 esztendős, de mégis holnaptalan élete. Messze elől, ahol a sikátor a boulevardba torkolott, mintha szentjánosbogárkák kergetőztek volna. Apró fényes pontok futkároztak szeszélyesen, hogy végül néhány pillanatra betűkké merevedjenek. János, aki mindég a nagy világosságot kergette, most nem tudott elszakadni ettől a parányi pislákoló fénytől; úgy keringett körötte, mint valami elvakult pille. Újra és ismét elolvasta a tovatűnő felíratot, azután megtapogatta zsebében utolsó bankjegyét, mely talán jelenthetett volna neki néhány hétig kenyeret s megindult az ajtó felé.

A tükör előtt gépiesen hátrasímította a nedves haját s ledűlt az egyik pamlag sarkába. A teremben elmúlt szeretkezések, buja szépségek illata lógott. Jó volt itt meghúzódni s lehajtott fejjel, lehúnyt szemmel elvirágzott asszonycsókokról, távoli nagy nyarak csókvirágairól és virágasszonyairól álmodozni. A szél ugyan meg meg zörgette az ablakokat s odakünn ezer mezítelen láb tapossa a nyirkos hideg járdát s ezer üresszemű, vacogófogú senki keres hiába egy harapásnyi életet vagy egy meleg vackot, de itt bent csupa jóllakott kéjelgő semmittevés. A lámpák fénye megtört a sárga selyem ernyőkön és biborszín glóriákat rajzolt a nők arca köré. A kerevetek, a csillárok és minden nagy parázna örömökről mesélt; a szemekben furcsa fények villantak.

Amikor a kozák gúnyába bújtatott ajtónálló bejelentette, hogy Szonya kisasszony fog énekelni, János még mit sem sejtett. Lecsukott szemmel hallgatta a zenét, mely a távoli nagy havas mezőket

járó barna legények szívéből fakadt s amely belopta ebbe a sárga világosságban tobzódó terembe a végtelen széles puszták tiszta melankóliáját. Csak akkor figyelt fel, amikor ének vegyült a zenébe. Meghitt ismerős ének. Szonya keblén megfeszült a kékselyem oroszing, kucsmás fejét dacosan hátra vetette, a hangjában pedig csodálatosan zokogott a régi nyár emléke — Masa! — Ujjongott János s boldogan köszöntötte:

— Jó estét, kicsi Masa!

Azután eljött János boldog éjszakája; elbújtak a pamlag puha sarkába, illatos sokszínű cocktaileket ittak, kuncogtak, kacagtak.

*

. . . A hajad két ágba fontad s piros meg kék szalagokat viseltél benne. A szád mosolygós volt, az orrod fitos. Úgy lépegettél, mint valami hercegkisasszony. Akkoriban még emlékeztél apádra, akitől mindenki félt és fivéreidre, a csinos csintalan kadettokra. Nagy fényes házatokra is emlékeztél, amelyből elűztek. Én akkor csúf zöld kabátot hordtam, melynek könyökére nagy fekete foltot varrt anyám. Ha megláttál, felbiggyesztetted az ajkad.

— De később mégis barátok lettünk!

— Később igen. Együtt bújtuk a vén parkot; te a nagy mohos kőpadra ültél, én pedig a lábadhoz hevertem a fűbe s német verseket mondottam el, amelyeket neked tanultam. Azt mondtad, hogy Mary-nek hívnak, de én akkoriban Szanyint olvastam s Masának szólítottak.

— Kicsi Masának szólítottál . . .

— A faluvégi nádasban apró szigeteket és tisztavízű tavacskákat tudtam: ez volt a birodalmam. Ezen a nyáron te lettél a királynője. A hajlékony sás szétvált a ladik orra előtt s mi virágos hínármezők felett siklottunk tova. A napos vízalatti réteken csillogó halacskák cikkáztak s még az evezőt sem mertük a vízbe meríteni, hogy szét ne riasszuk őket. Megmutattam neked öt ringó nádszál között a nádi rigó fészkét s te könnyes szemmel nézted a kopasz, tátottszájú apróságokat. A szárcsák és bubók ijedten bújtak a víz alá, hogy azután a nád sűrűjéből mégegyszer visszalessenek ránk. Ha elfáradtunk végigfeküdtünk a csónak alján.

— S te meséltél.

— Persze, meséltem. Akkor nekem még mindenütt mese termett. Neked adtam őket.

— Egy éjjel, mikor a lelkem megtelt csenddel, holdfénnyel és mesével, lelkendezve futottam el hozzád. Halkan megzörgettem az ablakot. Lehet, hogy érezted, hogy jönni fogok, mert ki se néztél, hanem csak magadra kaptál valami ruhácskát s vigyázva, hogy senkit fel ne kelts, kisurrantál s úgy mezítláb leszaladtunk a vizpartra. A nádas sötéten hallgatott, de mi nem féltünk. A békák titokzatos kórusa hívogatott, a nádszálak végén csodaékszerek csillogtak. A ladik meleg homályban repült. A tavacska közepén, ahol a holdfény és a

csend úgy összevegyült, mint a csengő arany és ezüst érmek. megállottunk.

— Sohse több szépséget!

— . . . Valahol messze rucák húztak. Nem láthattuk őket, csak a szárnyuk nyomán fütyürésző szél hangja jutott el hozzánk. Vagy tán nem is rucák voltak, hanem a csillagok énekeltek és még a nádas is dalolt. Csupa régi-régi melódia: üzenetek a végtelenből . . .

— Először csak a lábunkat lógattuk a langyos vízbe, da azután lehánytuk magunkról a ruhát s csendes áhítattal leereszkedtünk a tóba. A holdsütés fényes ezüstkarikákat rajzolt körénk, melyek lassacskán a nádas árnyékáig nőttek, hogy ott halk csobbanással meg törjenek, mint valami csilingelő üvegkoszorúk. Még a víz is világított.

— Csupa csöpögő-locsogó világításban fürödtünk, mint a tündérgyerekek.

— Nem is lehettünk mi akkor gyarló halandók, hisz a miénk volt minden szépség . . .

— . . . és minden tisztaság.

— Mikor a hold lebukott a jegenyék mögé s mi lassan boldogsággal megrakottan s mégis szomorúan megindultunk hazafelé, te a nyakam köré fontad két sovány gyerekkarod s megcsókoltad az arcomat. Úgy hiszem tizenkilencesztendős lehettél akkor . . .

— Őszre elmentünk — nem láthattalak többé.

— Ó, én még sokszor találkoztam veled. Mindég velem maradtál:

— Ha egyedül jártam az emberrengeteget magam mellett tudtalak, ha az élet megtépázott, félrelökött, hozzád menekültem, a mi virágos vizeinkre. Ha olcsó szennyes nászok szégyene mardosta lelkem, szívemen éreztem a te hűvös testvércsókodat s meggyógyultam . . . És amikor nagy tiszta éjszakákat éltem, mikor a lelkem megtelt sok fényes megértéssel, akkor is csak te voltál velem. Együtt néztük a holdat kergető apró felhőket s gyönyörű új meséket találtam ki neked . . .

* * *

A pincérek hajlongva fordultak az ajtó felé. Új vendég érkezett. A mindennapos megszokott siker állandó mosolyt vésett az arcára Kissé már kopaszodott, de a fellépése biztos és elegáns volt; látszott rajta, hogy tud és akar is élni. Pezsgőt rendelt, cigarettára gyújtott s széles meghívő gesztussal fordult Szonya felé. A leány beleegyezően bólintott s azután szomorkás mosollyal fordult ismét János felé.

— Amint látja szegény Masa megbalt. — mondta nagyon kicsi hangón — de ha meg akar ismerkedni Szonyával, akit gazdag idősebb urak asztalukhoz szólíthatnak, szívesen látom. Itt lakom a szomszéd házban, a házmester könnyen útbaigazítja, csak Szonya kisasszony lakását kérdezze.

János a feléje nyújtott kezet nézte. Fájt neki, hogy a körmök pirosra voltak festve. Halkan elköszönt.

— Isten veled Masa!

A korahajnal piszkos szürkeségében az utca unalmasan sívár volt és vígasztalan, mint az élet. János megindult rajta.

KOLOZSY TIBOR;

SERDÜLŐ BUZAFÖLDEK ÜZENETE

Ember,
ki a kéjthajhászó várásokat megúntad,
nézd, miként borzolja
engedelmes lágy hajszálaimat
a lenge tavaszi szél.
Nézd, mert lenge himbálódzásom
új életet jelent.
Ember,
kinek hazugságba botlott egyéniségéből
vidáman csirázik
a mindenség mágneses csodálkozása,
záportól részeg testemet
most hintsd be csodaváró tekinteteddel,
mert belőlem kacskaringózik elő
a jövő évszázadokon uralkodó élet.
Belőlem tör elő minden jólét
és békésen lustálkodó rögeim közül
a jókedv trillázik elő.
Mert az én ajándékomat,
a világsóvárgást betöltő
csöppnyi búzaszemeket
felkínálkozó ragaszkodással kísérem
diadalig,
mikor majd izzadó parasztok
büszke kaszája alatt dőlnek a sírba
éhező embermilliók feltámadásáért.

A TEHETSÉGTERMÉS EGYBEGYŰJTÉSE

Tehetségek mindenütt teremnek. Ha egyszer egy fáradhatatlan statisztikus a legalaposabb utánjárással megállapítaná, hogy egy nagy vidék lakossága hány ezrelékének van művészi tehetsége, ez a számarány bizonyára érvényes lenne az egész országra. Természetesen nemcsak a többé-kevésbbé már kiképzett tehetségeket kellene figyelembe venni, hanem azokat is, akik még sohasem hallottak Shakespeareről, Anatole Franceról, Leonardo da Vinciről vagy Bethovenről, de a saját egyszerű környezetükben is olthatatlan szomjat éreznek a szép zene, festmény vagy elbeszélés iránt és él bennük a vágy, hogy a szavakból, hangokból vagy színekből maguk is művészi harmóniával alkossanak. Ezeket a tehetségeket is figyelembe kell venni, mert kellő kiképzéssel művészek lehetnek belőlük.

Pedig az ilyen egyszerű, paraszti sorban élő tehetségek 99 százaléka elkallódik. Legfe jebb a környezete megcsodálja, hogy milyen fu csa dolgokat tud, vagy rosszabb esetben félbolondnak csúfolják. A tehetség nem képes felhatolni olyan magasba, ahol érvényesülni tudna. A legtöbb esetben ő maga sem jön tudatára tehetségének. Nagyon ritka Mestrovics esete. A legnagyobb délszláv szobrászművész gyermekkorában tudvalevőleg juhpásztor volt Amíg az apja juhait őrizte, fából, kőből ösztönösen dísztárgyakat, majd emberi alakokat faragott. Egyszer egy nyugalmazott katonatiszt meglátta a faragcsáló pásztorgyereket és felfedezte nagy tehetségét. A kis Mestrovics Ivót Szplitbe adták egy szobrászmesterhez és így elindult a későbbi nagy mester művészi karrierje.

Kétségtelen, hogy a vajdasági falvakban is megterem a művészi tehetségű emberek átlaga. Bizonyosan sok községben található egy-egy fiatal tehetség, akit érdemes lenne kiképezni. Vannak olyanok is, műveltebbek, akik tudják, érzik, hogy tehetségesek, de legfeljebb csak maguknak dolgozgatnak. Az íróasztal fiókja megtelik félig sikerült írásokkal, a falakra primitiv kidolgozású, de a tehetség bélyegét magánviselő rajzok és festmények kerülnek. A tehetségnek nincs lehetősége, anyagi ereje, hogy kiképeztesse önmagát.

Vannak tehetségek kétségtelenül falun is, városon is. De ki találja azokat meg és ki segíti őket, hogy képezhessék magukat? Ki ad biztatást, irányítást? Eddig csak véletlenül kerülhetett egy-egy őserejű tehetség a felszínre.

Valahogyan lehetővé kell tenni, hogy igazán tehetségesek nap-

világot láthassanak. Nemcsak egy áldozatkész mecenásra van szükség, hanem a közönségnek is segítségül kell jönnie, hogy anyagilag és erkölcsileg támogassa a fiatal tehetségeket.

A HÍD nak is egyik feladata az, hogy törődjék az igazi tehetségek ilindulásának segítésével és minden lehető módon támogassa őket.

Természetesen nagy elővigyázattal kell kezelni ezt a dolgot. Csak az igazi erős tehetségeket szabad a továbbképzésre biztatni és támogatni. Nem lehet az a cél, hogy dilettánsok seregét neveljék ki, viszont az igazi tehetségeket sem szabad elveszni hagyni.

*

Kurucz Jenő pacsiri fiatalember nevét még nem ismeri a nyilvánosság, pedig érdemes rá felfigyelni. Ígéretes festőtehetség — de még csak tehetség, mert nincs képzettsége, sohasem tanulta a festészetet, a rajz — hogy úgymondjuk — technikáját. Nincs iskolája, de a festményei mégis figyelemreméltóak, erős művészi képességről tesznek tanúságot. A színezése rendkívül élénk, természethű és megkapó, az ember el sem hinné, hogy valaki minden iskola nélkül egyedül a saját erejére támaszkodva ilyen kitűnően tudjon a színekkel bánni.

Kurucz Jenő húszéves kereskedősegéd, aki a saját elbeszélése szerint egy év óta foglalkozik komolyan festészettel. Egy ízben az üvegkereskedésbe, ahol dolgozott, egy élénken színezett arcképet vittek bekeretezés céljából. Az arckép olyan nagy hatást tett rá, hogy elhatározta, hogy ő is festeni fog. A festés vágya ellenállhatatlan erővel ragadta meg, olajfestéket vásárolt és megkezdte az önarcképének elkészítését. Rajzolni sohasem tanult, gyermekkorában az iskolában is csak akvarellel festegetett, mégis az önarcképének rajza és színezése annyira sikerült, hogy a művészi hasonlatosság szembeszökő. Az önarcképén hosszú ideig dolgozott, rengeteget javított és átfestett — küzdött az anyaggal és kereste a helyes kifejezési módot, de végül is aránylag szépen sikerült a kép.

Azután teljes erővel folytatta a festést. Rajzzal nem próbálkozott, csak olajjal, tehát nem volt meg a festéshez szükséges rajzelőtanulmánya, mégis meglepő dolgokat produkált. Erősen dolgozik benne a művészfantázia és meglátásai biztosak. Lát az uccán álldogálni egy markánskülsejű fiatal földművespárt, a látvány megragadja képzeletét, befut a lakásába, előveszi ecsetét és friss emlékezetből felvázolja, megfesti a paraszt férfi és nő alakját.

Kurucz eddig főleg csendéletet festett olajjal. Meglepő színezési készséggel érzékelteti a gyümölcsöket és az élénk csillogású üvegeket. Rajzban gyenge, látszik, hogy soha sem gyakorolta magát ebben. Ennek ellenére is olyan tehetséget árulnak el a festmények, hogy az kétségtelenül indokolttá teszi Kurucz Jenő kiképeztetését. De Kurucz szűkös anyagi viszonyok között él és még arra sincs pénze, lehetősége, hogy Szuboticán vagy más városban festőművész keze alatt tanulja meg a rajz és a festészet alapvető tudományát. A társada-

lomnak kell tehát megmozdulni, hogy ez a tehetség ne vesszen kárba. A pacsiriak nem gazdag emberek, de azért annyit eddig is megtettek, hogy ötven-száz dinárért megvásárolták Kurucz Jenő sikerültebb képeit. Ez azonban csak nagyon gyenge támogatás ahhoz, hogy egy tehetség kifejlődjék.

Általában a vajdasági föld nem szűkölködik festőtehetségben. De hiába a föld tehetségtermése, ha a tehetség kibontakozását nem tesszük lehetővé.

TÓTH BAGI I.

FIGYELŐ

Szabó Dezső:

FELTÁMADÁS MAKUCSKÁN

A kritika megjelenése egy kicsit elkésett, de mint késői észrevételek, aktuális. Aktuális, mert egy nagy írónak eddig figyelmen kívül hagyott kis müvéről szól; ugyanennek a nagy írónak forradalmiságáról, valamint immorálitásáról.

Hogy immorálitásáról szóljunk előbb: vannak emberek, (krtikusok, írók és olvasók), akik az íróban nemcsak a müvészt nézik, hanem az embert is. Ebből a táborból származnak azok az erős „jelzők" Adyról és Szabó Dezsőről, hogy pogányok, rosszhiszemüek, züllött árulók és erkölcstelenek. Márpedig, ha ezek a megállapítások (igazak, vagy nem, ez most lényegtelen), az íróban az emberre vonatkoznak, akkor semmiesetre sem vonatkoztathatjuk a müvészre: hát még a müveire. Hogy Szabó Dezső minden sorában antiszemíta, vagy Ady Endre legjobb verseit részegen írta-e, ez igazán mellékes. Amikor olvasom a „Segítség"-et, a „Jaj"-t, vagy az „Én menyasszonyom" és „Egy párisi hajnalon" című verseket, vérkeringésemben lüktet a mult, a jelen, a jövő — az ezerízű élet; hol van az az érzéketlen amber, aki ilyenkor azon gondolkodik, vajjon hány liter bort ivott meg ez eddig, vagy hány egyetemi professzort szidott le amaz a sárgaföldig? Ha olvasni, élvezni akarunk, s rajongani a szépért, akkor... semmi közünk az emberhez, mert a müvész áll előttünk.

Hasonló intrikából keletkezett annakidején Ady körül is a megnemértettség. Pedig: „A megnemértettséget oly intrikák és kritikák idézik elő, amelyek az író müveinek nem teljes ismeretével íródnak." (Gonda J.: Semper idem).

Másodsorban, hogy Sz. D. véres forradalmár-e az irodalom és a mai magyar társadalmi berendezkedések terén. Igen. Ez egy olyan meggyőződés, ami mindig megvolt és meglesz. Zola, Hugo, Shelley, Dostojevskij, Puskin, Katona, Petőfi és Ady is a forradalomnak volt a híve. Csak a kor mindig másmás alakba önti az eszméket. A győzelem nagyon nehéz, mert vádaskodókat és konzervativokat természetileg meggyőzni lehetetlenség.

Ellenségei és kritikusai nem sokat ártottak neki. „Valahogy úgy hallgatom őket, mintahogy az erdő hallgatja azokat az esztétikai ítéleteket, amelyeket egy kiránduló társaság feléje dobál"... — írja az „Elsodort falu" előszavában, — és úgy érzem magam, mintha egy misztikus öserdőben kóborolnék és hatalmas fák ölelésre tárt lombait rajzolgatnám..]

*

Egy szegényes kiállítású könyvecske ez, mely előttem hever. Az ára csupán 3 dinár. Az évekkel ezelőtti borsos árak megbuktak, míg a „Saturnus könyvek" a legszegényebb kezekbe is eljuttatják az élő irodalom újdonságait. Három dinár Szabó Dezső legújabb könyve, a *„Feltámadás Makucskán"*.

Igazán olcsó pénzért egy kis ma-

gyar sírás. *„A piacon volnánk, hol áll a vásár: érints vevő és hullj reám sár“.* (Ady).

Az előszó oly nagy hozzáértéssel és az író müveinek teljes ismeretével írott tanulmány, amilyent még eddig Szabó Dezsőről nem igen írtak. Csanády György előszava igazi és mondhatni, teljesen objektív. Az első sorokból érezni, hogy ismeri az írót és ennek müveit. Ismertetése alapos és a legkevésbé sem szélsőséges. Egyszer ragadja el a hév, amikor védi íróját ellenségeivel szemben. Mint elkeseredett védőügyvéd az ítélőszék előtt, igaz meggőződéssel hivatkozik az író nagy alakjaira, *Farkas Miklósra, Boór Bálintra, Szabó Pistára* és mintha ő is, ahogy az író maga, süket fülekre találna, elkeseredetten kiált a tömegek felé :„Szabó Dezsőben balladát örökített meg az erdélyi föld, az erdélyi vér. Mintha ő lett volna a gyermek, aki az Erlkönig nyergében rohan végig azon a szörnyü látomásos éjféli erdőn.“ Eszembe jut az az ismeretlen lidércnyomás, amely elfogott Goethe Erlkönigjének olvasásakor. Az Elsodort falu, a Segítség, a Csodálatos élet, a Nincs menekvés és Tenger és temető gyönyörü sötét képei sorakoznak föl képzeletemben, s megettük mintha hallanám a zongora különös búgását és egy kísérteties hang susogását:

„Nem hallod, atyám, nem hallod, atyám,
Mit súg a fülembe a köd-király?“

Úgy érzem, Csanády Györgg ezzel megoldotta nekünk Szabó Dezsö szeszélyes lelkének rejtélyét. Meggyőzött és meggyőzhette azokat is, akik a multkor olyan „erős“ kritikát írtak a Megered az eső és Karácsony Kolozsvárt című regényeiről. Igaz, hogy most ez egyszer az alma messze esett a fájától, de Herceg Ferencnek sem minden regénye *Pogányok*, éppen úgy Szabó Dezsőnek sem minden regénye *Elsodort falu.* Remarque soha életében nem ír olyan regényt, mint a Nyugaton a helyzet változatlan. Azért az előbbi is meg az utóbbi is megmarad annak, aki Szabó Dezsöt sem üti agyon a Karácsony Kolozsvárt című regénye. Mert abban a nyeregben, amelyben ő ül, ahonnan ő nézi Erdély multját és jelenjét, úgy siratja, ahogy az neki fáj és nem úgy, ahogy X úrnak, vagy Z önagyságának tetszik.

Ez a kis kis mü keserü csalódásainak, lemondásának és emberi sebeinek folytatása, melyben az egykori düh és turáni átok kialszik s helyébe egy korosodó lélek csendes megnyugvása ül.

Két novella. *Feltámadás Makucskán* és *Szent Boldogkőváralján.*

Makucskán éppen feltámadást ünnepel a falu, amikor szétfut a hír, hogy feltámadtak a halottak a temetőben és jönnek vissza a faluba, hogy mégegyszer éljenek. A falu nagyon megbotránkozik ezen s mindent megtesz, hogy visszakergesse őket sírjukba. Kivonul a katonaság is és fegyverrel akarja a halottakat visszatérésre kényszeríteni. Egy kis árva sírva kéri a katonákat, hogy ne löjjenek, mert a halottak közt van édesanyja... A halottak zokogva térnek vissza a sírba. Nekik nincs joguk élni. Csak egyszer szabad élni ebben az életben.

Ebben az újszerü témában olyan világosan rajzolja a mai falusi ember élniakarását, hogy a mai falu nyomorult helyzete, a földtúró nép szenvedése szinte bibliai alakot öltött.

A *Szent Boldogkőváralján* szintén a faluról szól, amelyben a paraszt vagyonéhségét, kegyetlenségét rajzolja. A parasztlegény anyja halála után szétosztja a vagyont a szegények segélyezésére, maga pedig visszavonul és remete lesz. Alig, hogy elmegy a faluból, a jegyző, kántor, tanító s néhány kapzsi paraszt bezsebeli a szép vagyont s a szegényeknek alig adnak valamit.

Mindkét novella a falu nagy szerelmesének siralma.

*

Az ellenséges olvasók, írók és kritikusok hangoztatják: na végre megtért a nagy bünös, a nagy forradalmár. Kegyelemért esedezik. De nagyon tévednek, akik ezt hiszik. Ami igaz, az nem bün. Ami a társadalmi berendezkedés büne, az nem az író büne: ha azt megírja. Viszont az anti izmusoknak is meg vannak a maga indítóokai. Itt nem megtérésről, vagy „meggondolta magát“-ról van szó, hanem egy koros fáradt ember visszavonulásáról, megnyugvásáról. Az egykori „zeuszíró“ maró villámai szelíd krisztusi szemek tekintetévé és türelmes szenvedésévé változott. Mert érez, mert csupa szív és lélek, mint egy tragikus sorsú balladahös. Előtte áll a tenger, háta me-

gett a temető. Mottója a „Circumdederunt" és nagy müvének, az emberi sírásnak minden sorában zokogja, hogy az egész szemébe tarkuló világ, jókul, gonoszokul vergődök: mind, mind ő maga és hogy egy oszthatatlan tragédia *embernek* lenni.

LÉVAY ENDRE

HÉTRŐL-HÉTRE, (heti magazin).

A Vajdaság példátlan közönyének jege évtizedes próbálkozások — lapküzdelmek után megtörött. Azok az irók, a kik a ma tapasztalt irodalmi fellendülésnek kétségtelenül súlyos előharcában közösen vettek részt, végre Magister vezetése mellett megalkották a maguk egységes fórumát.

Azt mondottuk: irodalmi fellendülés. Kérdés (sajnos, ma még itt tartunk), hogy az irodalmi vállalkozások gombamódra való elszaporodása mindjárt irodalmi fellendülést jelent-e?

„Vasárnapi magazin"... 32 oldal, képekkel illusztráltan. A „Képes Vasárnap" óta nem volt hasonló terjedelmű heti közlöny. — Tagadhatatlanul nagy kisérlet ez...! Győzelem. Nem végleges ugyan, de a kivivása állandóan tart: a közlöny minden száma egy-egy lépés, a mellyel a kultúra, a művészet, a szépség behatol a fagyos vajdasági magyar lelkek parlagába.

Kétségtelen, hogy az eszméknek, céloknak és — gondolatoknak ott van a legnagyobb szükségük, ahol a letargia sötét szárnyai szétterültek. Az irodalom és művészet azonban komoly függvényei a gazdasági életnek s az irodalom és művészet, amennyiben már az irodalom maga is nem csupán művészet, gazdasági életet él. Nálunk az irodalomnak legfőképpen egy problémája volt: a nyomdakérdés, bár az irodalmon keresni itt nagyon kevesen akartak és akarnak. Csak így magyarázható meg, hogy ilyen nagy vállalkozás megoldást tudott teremteni az évek óta fennálló lapkiadási kérdések anyagi részében.

Egyebütt, hol nagyobb néptömeg áll irodalmi és kultúrális színvonalon, ilyen indulást talán a megszokott jelenségek közé soroznának. erkölcsi erejét nem mérnék ugyanazzal a mértékkel, mint mi. Nálunk azonban (hol soha sem volt Erdélyi Szépmíves Céh...) valóságos kultúrszenzáció az irók összefogása s nagy közös offenzivája az anyagi válság és a meg nem értettség ellen. (A terjedelmes lap ára csak 2.50 dinár).

Maga a lap tartalma változatos olvasmányt nyújt. Versek, elbeszélések és szubjektiv irások bőven vannak. Az értékes délszláv vers- és prózafordítások mellett vannak elmélyülő tanulmányok, ünnepies hangú megemlékezések irókról, költőkről, festőkről és kiállításukról; figyelő és apróságok meg regényfolytatások, keresztrejtvény és divatkonferansz.

A lap tartalma fokozatosan fejlődik és kialakul. Van rá mód és remény, hogy meg fogja találni azt a hangot, amely a a jugoszláviai magyarság lelkében gyönyörűen visszhangzik. Meg fogja találni azt a hangot, amellyel vasárnaponként majd úgy köszönt be, mint a templomok harangja, a vasárnapi misék komoly szertartása, — úgy fog hiányozni, mint a zsemlye a kávé mellől, mint a cigaretta és napilap az ebédutánból.

Remélhetőleg meg fogja nyerni az itteni közönség összetett, bonyodalmas lelkületét is.

Kis József

DANAS (Ma). Jugoszláv társadalomtudományi és irodalmi havi szemle. (I. évfolyam, 4. szám).

A nagyterjedelmű és izléses kiállitású folyóirat Krlezsa Miroszláv ismert nevű jugoszláv költő és iró, Bogdánovics Milán iró szerkesztésében jelenik meg. A lap társadalomtudományi cikkei aktuális európai problémákkal foglalkoznak. V. Szrzentics értékes tanulmányt ir „Fölkelés a technika haladása ellen" cimmel az ember és a gép harcáról.

Mirkovics Mijó „Kereskedelmünk függése a külföldi kereslettől" cimű tanulmányában beszámol a jugoszláv kereskedelemről. Miroszláv Krlezsának, a folyóirat jónevű szerkesztőjének munkái különösképpen figyelemreméltóak. „Hova jut az emberiség" és „Mellékletek a jugoszláv irodalom épitkezéséhez" cimen ir tanulmányokat és kimerítő ismertetőt ad az „Orosz irodalmi újdonságoról".

A folyóirat intenzíven foglalkozik Marx Károllyal és tanaival. A marxi tanok tanulmányozása úgyszólván már nélkülözhetetlenek a társadalomtudomnyi lapok hasábjairól. A „Danas" két helyen is foglalkozik marxi tanokkal. Sajátságos V. K. „Marx és a horvátok" cimű allegórikus cikke.

Figyelemreméltó Vane Zsivadinovics

„Tehetség és kultúra" című munkája. Lunacsarszkinak Cromwell Olivérről, a híres angol államférfiúról írt történelmi melodrámája és Joszipovics szemelvényei a zágrebi „Knjizsevnik" című irodalmi folyóiratból.

A folyóiratban az irodalomnak inkább alárendelt szerep jut. Mindössze egy novella és regényfolytatás képviseli az irodalmat. Kikics Haszán „Az én tanítóm" című novellája és Heinrich von Kleist, híres német iró regényének, „Kohlhaas Mihálynak" folytatásos közlése.

Miroszláv Krlezsa lapja az év elején indult, tehát az első évfolyamát éli, de magas szinvonala és nagy terjedelme hű dokumentuma a jugoszláv szellemi termékenységnek és tehetségeknek.

L. E.

A TECHNOKRÁCIA

A technokrácia Amerikából indult világgá. A gazdasági és politikai válságok soha nem tapasztalt élességű napjaiban természetes, hogy a megoldatlan kérdések tömegének megoldását igérő technokrácia máról-holnapra közkeletű jelszó lett: sőt még ennél is több: hit abban, hogy a technokrácia révén az ember évszázados küzdelme után elérkezett oda, amikor már nem kell verejtékével keresnie kenyerét. S az uj jelszónak még csak fokozta hatását, hogy megállapitásait nem holmi elmélkedő szobatudósok tették, hanem mérnökök, ho szu éveken keresztül gyüjtött és ellenőrzött s igen alapos meggondolásoknak kitett statisztikai adalékok alapján, teljes konkrétizálálásával célkitüzéseiknek, amik például az Egyesült Államokra vonatkozólag olyasmit igérnek, hogy: „Ha az Egyesült Államokban a technika mai állása szerint a 25 és 45 év közötti felnőttek évenként 660 órát dolgoznak, ez elegendő ahhoz, hogy az Egyesült Államok összlakosságának életnivója tizszeresen felülmulja a prosperitás utolsó éveibeli amerikai életnivót". Ezek a mérnökök tehát már nem az ötnapos munkahétről, vagy a határós munkanapról beszélnek. Ez ugyanolyan túlhaladott számukra, mint pl. a mai árrendszer. Az ő számitásaik szerint 4 órás munkanappal és 4 napos munkaháttel összehasonlithatatlanul bőségesebben lehet ellátni az embert, mint a mai hatnapos munkaháttel és 8 órás munkanappal. Ez utóbbi munka-rendszer elsülyedt világ szerintük: a föld egy túlhaladott korszakának vége. A gép, amely manapság már egész iparágak automatizálására képes, nemcsak lehetővé teszi az emberi munka teljes lecsökkentését, hanem egyenesen szükségszerűvé ... Az uj jelszó meggondolásai ezen a ponton már elhagyják a technikai érdekességek magazinszerű káprázatait, kiszélesednek s halomra döntik a mai szociális politikai és gazdasági előfeltevéseket. Az álmodozások szárnyai váratlanul szétcsapódnak, s ha nem is kifejezetten, de félreérhetetlenül a mai politikai rendszerek fölöslegességét, a pénzforgalom s a magánvállalkozás beszüntetését s a gyüjtési szenvedély kiirtását igérik. A technokrácia ezen a ponton ellendül a szaktudományi-technologia felületéről s a világnézetek dzsungelébe tör s a polgárság évszázados értékeinek a ledöntésére vállalkozik: paradicsomi boldogságot igér. A teljes, legtökéletesebb happyendet, amely impériumából valaha felszálhatott. Csak a legtökéletesebb kétségbeeses ellenállyozható ily méretű nagyszerűségekkel é-annyi rózsás kilátással a jövőre. S csak a legteljesebb tanácstalanság oldhatja meg a kérdéseket ilyen az egész valóságot átugró utópiával, ahogy ezt a technokrácia teszi ...

Nem hiába éveken át munkanélküliségre kárboztatott mérnökök állitották össze ezeket a varázslatos megállapitásokat. Az egész a munkanélküliség, a valóságból való kikapcsoltság szelleméből született s abból a helyzetből, hogy mérnökök, akik világéletükben konkrétumokkal foglalkoztak a munkanélküliség következtében a statisztikai szám és a gépi lehetőség 1001 éjszakáiba szorultak s a tétlenség ópiumát szíva, valódi valóságszerkezetüktől elidegenedve, annak az ábrándjait vetik papirra, hogy az ő nemfoglalkoztatott energiaikkal micsoda tündöklettségek jöhetnének létre: pl. a Biblia első átkának, a munkaverejtéknek örök számüzetése a földről ... A technokráciának ezek az igéretei nem most merülnek fel először. Az a nem hivatalos jellegű amerikai mérnök és közgazdász-szervezet, amelynek tagjai a legutolsó két év óta a new-yorki Columbia egyetem gépépitő laboratóriumában HOWARD SCOTT vezetése alatt a technika és az energia gazdálkodás mai helyzetére vonatkozó kutatásokat végzi, egy alkalommal már huzamosabb ideig végzett hasonló kutatásokat. 1919-ben ugyancsak Howard Scott vezetése alatt már többen foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy a gép minő változásokat idézett elő a társadalom életében. Ezek a vizsgálódások akkor — nagyon fontos ez a mozzanat, — csak addig tártottak, amig a háborut követő nagy depresszió évei fel nem váltották a prosperitás évei. Az első technokrata szövetség a prosperitás kezdetén feloszlott. A gyüjtött adalékokból nem lett sem program, sem követelés s csak a prosperitás elmulása után jelentkeztek ujra, s ami szintén jellemző a válság erősödéséhez mérten sokkal többen, mint azelőtt. Ha 1921-

ben még csak 36-an foglalkoztak Howard Scott körül ezekkel a problémákkal. addig 1932-ben már több mint száz munkatársa van. S ha még hozzávesszük, hogy Howard Scottot és munkatársait részben a new-yorki Morgan-Bankház, részben pedig a Newyorki Építésznek szövetsége finanszirozta, illetve finanszirozza, akkor nyilvánvaló a technokrácia tipikusan válságtünet jellege. Ezért volna elhibázott a technokrácia törekvéseit függetlenül az amerikai válságtól, illetve függetlenül a kapitalizmus mai válságától, elszigeteltan tekinteni. Helyes megitélésekor szükséges belehelyezni a mai amerikai napok s azon amerikai jelszavak zajlásában, amelyek a válság kezdete óta Amerikában a prosperitás visszahozási lehetőségének elbitetése érdekében egymásután felmerültek. Ezek a jelszavak, — s a technokrácia jelszavát illetőleg ebben mutatkozik a különbség, — évekig érintetlenül hagyták a kapitálizmus tökéletességi tabuját s csak olyan módozatokat vettek fel, amelyek a kapitálizmus rendszerét nem haladták túl. Ezeket a jelszavakat azonban nem kisérte eredmény, a válság nem enyhült, — sőt élményszerűvé lett, hogy magával a termelési rendszerrel van a baj! Magán a rendszeren kell módositást eszközölni. Az összefüggéseknek ez az a sora amikor a technokrácia jelentkezésének a pillanata a polgárság részéről — másokkal együtt. Mert ilyen, a kapitálizmus rendszerét meghaladó *jelentős* amerikai nyilatkozat több van. Ilyen pl. GERARD SWOPE, az amerikai elektromos trösztegyik nagyon rövid, de nagyon határozott követelése, amely azt kivánja, hogy a kapitálizmus termelési és elosztási anarchiájába rendet, azaz tervszerűséget kell bevinni. Vagy ott van a prosperitást annyi mindenféle machióval visszahozni szándékozó Hoower-bizottságok egyikének igen terjedelmes. 1500 oldalt kitevő összefoglaló jelentése az Egyesült Államok utóbbi szociális irányai cimen, amely megállapitja, hogy az utóbbi években a technikai haladás oly nagy méretű változásokat idézett elő az amerikai társadalomban, hogy a további nyugodt fejlődést csak a jelenlegi politikai és gazdasági berendezések lényeges megváltoztatása biztosithatja. Az amerikai polgárságnak a világgazdasági válság természetére vonatkozó felismeréseit, amint ebből a két adalékból látszik a technokrácia megállapitásai csak kiegészitik, illetve számszerűen igazolt megállapitásokkal alátámasztják. Az amerikai polgárság felismerte, hogy a technika révén biztositott mérhetetlen erő- és energiaforrás nyomása alatt az eddigi ár- és termelési rendszer tarthatatlan. A gép az embert munkanélkülivé tette. A gép fejlődése kimondta a halálos itéletet hosszú generációk rendje fölött, Nincs más megoldás. Ez a felismerés persze nem uj. A technokráciai belátásainak elvi lényegét már régen megállapitották. A technokrácia igen hosszadalmas és igen alapos úton egy csomó szenzációs adalékkal, amik a mai gép teljesitményeire s az energia gazdálkodás lehetőségeire vonatkoznak, csak illusztrálta és aktualizálta azt a lényeget, amit 60—70 évvel ezelőtt már leirtak. Persze a technokrácia. illetve Howard Scott óvakodik tételei elvi lényegének ősapját megnevezni, mint ahogy óvakodik attól, hogy megállapitásainak valamiféle politikai vonatkozása legyen. S mert óvakodik, ezért teljesen nyitva hagyja a kérdést, hogy a technokrácia keresztülviteléhez ki és hogyan fogjon hozzá. Annyira óvakodik, hogy a technokrácia egész elvi összefogását a társadalom nélkül teszi meg. Az elvi elgondolások központjába csak az energia-gazdálkodás abszolut rendszeresitése áll s minden találgatást megenged, hogy ez a rendszeresitett energia-gazdálkodás, hogy helyezkedik el az emberi társadalomban. Illetve nem kétséges ez a *hogyan*, ha a technokráciát abba az összefüggés sorba állitjuk, amelyekkel párhuzamban jelentkezik. Gerard Swope s az emlitett Hoower bizottság is csak egy társadalmi-politikai bázison képzelhette el a rendet és a tervszerűséget: a monopol-kapitálizmus legkövetkezetesebb végigvitelének vonalán. Ebben az értelemben a technokrácia intenciói ugyanúgy, mint az előbbi kettőé: kisérlet az amerikai kapitálizmusnak az ebben az irányban való átszervezéséhez való szükséges hit és mithosz szuggerálása. — Sajátos amerikai szám-, energia- és gépmisztika.

Sz. G.

Felelős szerkesztő és kiadó LÉVAI ENDRE- — Szerkesztőség SUBOTICA, P. DOBANOVAČKOG UL. BR. 28, kiadóhivatal SIENKIEVIĆEVA UL. BR. 25-

Kéziratokért nem felelünk és azokat vissza nem adjuk!

Sötétség helyett napsugár

A „HÍD“ szerkesztőbizottságának az a célja, hogy az olvasók és a lap szerkesztősége között minél közvetlenebb kapcsolatot létesítsen, hogy minél jobban ismerje az olvasók felfogását, kívánságát. Ezért szívesen vesszük, ha az olvasók levelekkel keresnék fel a szerkesztőséget és megírják észrevételeiket, kívánságaikat vagy esetleg ötletüket.

Öntudatossá akarjuk tenni az egész jugoszláviai magyar ifjúságot. Igazán öntudatos pedig csak az az ember, akit érdekelnek azok az események, amelyek körülötte lezajlanak, aki fásultság nélkül vizsgálja saját sorsát, múltját és jövőjét és keresi a nagy problémák megoldását.

Az öntudatos embernek önálló véleménye van minden őt érintő dologról és reagál mindenre, ami sorsába vág.

A „HÍD“ az ifjúság öntudatos megnyilvánulása.

ŠTAMPARIJA BARNA FRANJE, SUBOTICA, P. DOBANOVAČKA UL. 28